

IX. Diplomație.

iulie 1939-1940

Guvern Armand Călinescu continuă – 21 sept. '39

Grigore Gafencu – ministru de Externe

A. Cronologie internațională

[-23 august. Pactul de neagresiune germano-sovietic]

[-1 sept. Invadarea Poloniei de către Germania]

[-3 sept. Anglia și Franța declară război Germaniei]

B. România - conduită diplomatică

-6 sept. Neutralitatea României

[-17 sept. Intrarea trupelor sovietice în Polonia]

-21 sept. '39 Asasinarea lui Armand Călinescu

[-28 sept. Tratat de prietenie și frontieră ruso-german]

-19 oct. Garanții anglo-franceze

[-7 nov. Oferta de pace belgo-olandeză]

-9 nov. Răspunsul României la oferta belgo-olandeză

-29 nov. Expozeul lui Gafencu în fața Comisiilor de Afaceri Străine a camerelor reunite

[-30 nov. Începutul războiului ruso-finlandez]

1.) Iul.-aug. '39. România în preocupările diplomației italiene

(I. documente diplomatice, ottava serie, 1935-1939, vol. XII (iulie-11 aug. '39)

[LD: Nu voi trata toate aceste episoade ca într-o lucrare dedicată politicii externe românești.

Va trebui însă să fac o sinteză din care să reiasă clar, pe de o parte, **ceea ce a putut fi cunoscut în epocă** (și, în consecință, reacțiile de atunci), pe de altă parte, **secretele cancelariilor străine** și, în consecință, **reacțiile nerealiste, neeficiente sau chiar neadecvate**. Din ele să se vadă: cine era **mincinos** și cine era **sincer**; cine era **duplicitar** și cine era **corect**; cine era **agresiv** și cine era **defensiv**; cine **"încercuia"** și cine era **"încercuit"**.

Nu se pot prelua *tale quale* ce scriu alții despre România. În epocă, diplomații, mai târziu, istoriografia dedicată politicii externe românești. Atunci și mai târziu.

Acum și aici, câteva extrase sugestive din **corespondența diplomatică italiană**, așa cum rezultă

din rapoartele **ambasadorilor săi la București, Berlin, Belgrad, Sofia , Budapesta]**

-Ungaria face demersuri pentru cheștiunea Transilvaniei

[LD:Ungaria duplicitară , nu România]

2 iul.'39.București. **Ghigi către Ciano.**

Gafencu i-a declarat că este **foarte sceptic în ceea ce privește sinceritatea guvernului ungar**, în special a lui **Csaky**, privind **dorința de a ajunge la un acord cu România**. Guvernul român este dispus, în orice moment să facă un acord identic ca cel acceptat de guvernul iugoslav. **Dar Gafencu fusese informat de guvernul de la Londra** că ministrul maghiar la Londra a făcut un **demers pentru a pune cheștiunea teritorială din Transilvania**.
(doc.431, p.331-332)

-Pretențiile Bulgariei față de România:Dobrogea

-6 iulie'39 .Berlin.**Attolico către Ciano .**

[LD: Bulgaria țesând combinații revizioniste]

Attolico a avut o convorbire cu **Kiosseivanov** (premierul Bulgariei) despre care a avut impresia că este **sincer amic al Italiei și al Axei**, dar că, din prudență , nu poate declara deschis această atitudine , până nu va fi pregătită din punct de vedere militar.

Paralel cu înarmarea,**Bulgaria este hotărâtă să-și îmbunătățească relațiile cu Iugoslavia , determinând-o să iasă din Înțelegerea Balcanică.**

Aspirațiile Bulgariei sunt : **pe primul loc , Dobrogea** , pe al doilea loc , Tracia și o ieșire la mare care s-o transforme în pueter mediteraniană ,capabilă să neutralizeze Grecia și Turcia.

Attolico comunică și **p.d.v. german în problemă** : Germania este convinsă de **necisitatea absolută a constituirii unui bloc Ungaro-Iugoslavo-Bulgar** și lucrează temeinic pentru acest scop ,pentru ca , în caz de război,**să fie eliberată de preocupări în Balcani** .

(doc. nr 490, pag.369-371)

-11 iulie.Belgrad.**Guidotti către Ciano:**

Kiosseivanov s-a întors de la Berlin **foarte satisfăcut pentru rezultatele la care a ajuns.**

În cercurile apropiate președintelui Bulgar , se spunea ieri că **în conversațiile cu Hitler și Goering** ,i s-a promis **ajutor economic , politic și diplomatic german ,în privința revendicărilor bulgare în Dobrogea și Egeea.**

Comunicatul comun vorbește despre colaborare , independență și neutralitate .

(doc. 532, pag.397)

-România este decisă să se apere

[LD: România amenințată, hotărâtă să se apere]

12 iulie.București.**Ghigi către Ciano** :A avut câteva **întrevederi cu Gafencu** (25 iunie, 5 iulie) cu care a discutat diverse probleme privind situațiadin Balcani și altele.Gafencu i-a vorbit mult despre **profundul pacifism al României** despre speranța sa în îmbunătățirea relațiilor dintre Puterile europene ,despre dorința sa de colaborare .

România , în schimb - a subliniat Gafencu - este **decisă să se apere dacă este atacată** .

În martie,România s-a simțit realmente amenințată, încât **a acceptat cu gratitudine garanțiile unilaterale oferite** (doc.nr 542, pag.406-408)

-Germania consideră România o cantitate neglijabilă

[LD: Germania duplicitară,țesând plasa izolării României]

13 iulie. Sofia.**Talamo către Ciano:**Relatând lunga întrevedere cu **Kiosseivanov** (după întorcerea acestuia de la Berlin)el vorbește pe larg de satisfacția Bulgariei față de p.d.v. german La pct 4 al raportului său, Talamo soune : **Germania consideră România o cantitate neglijabilă** (irelevantă) **pe care o poate ține în frâu Ungaria** .(doc.nr.559, pag.421)

-Ungaria a remis Londrei un memorandum

[LD:Ungaria manevrând contracararea diplomației românești]

22 iulie.Budapesta .**Vinci către Ciano** :L-a întrebat peCsaky dacă avea intenția să transmită

guvernului britanic proiectul **Memorandumului în chestiunea minorităților** din Transilvania . Acesta i-a răspuns că **a înaintat un memorandum conținând p.d.v. maghiar ,pentru a contraargumenta informațiile din izvor român** ce se găsesc la Foreign Office, dar s-au abținut să dea un caracter oficial notei .

În privința raporturilor cu România, el semnala **recrudescența atacurilor din presa română , tonul violent** pe care ea și l-a luat .De asemeni, semnala **pregătiri militare, întărirea fortificațiilor la frontieră** -sub pretextul manevrelor de vară ale armatei maghiare , care , nu avea nici o intenție...(doc. 643, pag.482)

-Italia încurajează politica revizionistă maghiară și bulgară

[LD: Italia, politică echivocă încurajând încercuirea României]

-23 iul.București.**Ghigi către Ciano**:Președintele de Consiliu ,**Armand Călinescu** , i-a atras atenția , într-o formă atentă și amicală, că unele **publicații recente din Italia** - "Stampa" din Torino , "Corriere della Sera "- au publicat corespondențe de la Sofia și Budapesta ,**pe un ton foarte ostil față de România** ,declarându-se deschis **favorabile revendicărilor revizioniste** Ghigi i-a răspuns "diplomatic" că a transmis lui Ciano părerile românilor , dar că, după părerea sa,trebuia înțeles că **politica "deschisă" și constant "prietenească" față de această țară** , determinase la opinia publică italiană simpatia și înțelegerea față de aspirațiile sale , dar jurnalele pariziene și londoneze , cu **politica lor de " încercuire"** etc etc.

Călinescu i-a răspuns :<*Puțin importă dacă ziarele din Paris și Londra , ce exprimă politica franco-engleză ; ceea ce este mai important este faptul că eu sunt foarte decis să nu fac război , dacă nu voi fi direct atăcat.*>

-Tezele românești privind agitațiile maghiare

26 iul.București .**Ghigi către Ciano**:A vorbit cu Gafencu despre **violenta polemică de presă ungaro-română** . **Gafencu a dat toată responsabilitatea pe guvernul ungar** , și, în deosebi, pe contele Csaky.După părerea sa, este evidentă **dorința guvernului ungar de a agita problema transilvană pentru a o menține deschisă în eventualitatea unor conflicte europene** , și pentru aceasta guvernul maghiar nu precupețește invențiile și falsele acuze de diverse feluri. Gafencu a reluat cunoscuta teză a bunului tratament al minorităților ungurești din România și că conducătorii maghiari din Transilvania dezaprobă agitațiile provocatoare ale contelui Csaky , fiind îngrijorați de posibilele repercusiuni pentru interesele lor.

Gafencu a conchis că **el nu poate să oprească campania de presă** dintre cele două țări, și că în fața publicațiilor maghiare , **el nu poate reduce la tăcere presa română** , cu atât mai mult cu cât ea prezintă un evident contrast față de afirmațiile Budapestei .

Ex.:**tratamentul minorității române din Rutenia** , ale căror școli au fost închise de autoritățile ungare imediat după ocupare (doc. 682 , pag.515-516)

-Atmosferă încordată în relațiile româno-maghiare

2-4 august. București .**Ghigi către Ciano**: **Incidentele de frontieră româno-maghiară indică asperitățile din relațiile ungaro-române**.Și aceste incidente , ca și cele precedente , ca și campania de presă, sunt atribuite de guvernul român **inițiativei și responsabilității guvernului maghiar** ,care ar urmări **să mențină vie tensiunea între cele două țări în scopul de a putea agita , într-o sperată eventualitate , chestiunea Transilvaniei** .

Ministrul român la Budapesta a primit instrucțiuni să propună guvernului ungar să se restabilească raporturi normale între cele două țări .

Situația dintre România și Ungaria este,ca să spunem așa, într-o permanentă stare de tensiune.

-România:reafirmă poziția de neutralitate

11 aug.București.**Ghigi către Ciano**:Gafencu este foarte preocupat de înrăutățirea situației internaționale.În legătură cu noile măsuri militare adoptate ,care au suscit o puternică impresie în opinia publică,el a negat presupunerile belicoase, **reafirmând poziția de neutralitate a României ,pe care o va părăsi numai în caz că va fi atăcată.** (doc.nr.839,pag.622)

-Carol II:Ceea ce e românesc se va apăra

15 august.București/Constanța Ghigi către Ciano :Relatează ceremoniile din portul Constanța și comentează câteva **pasaje din cuvântarea regelui** la "Sărbătoarea Mării"

Fazele esențialmente politice din discurs sunt :<**ceea ce e românesc nu se poate ceda , ceea ce e românesc se va apăra**>și <**dacă cineva iubește pacea să știe că , trasate cum sunt ,frontierele nu se modifică fără pericolul unei catastrofe mondiale**>

Ghigi punea cele două enunțuri în legătură cu **garanțiile franco-engleze** și cu **revendicările bulgare și ungare** dar, după unele voci, trebuie să fie considerate și ca **un răspuns la intențiile agresive ale Germaniei la granițele României**[atăcarea Poloniei] (doc.nr.322 , pag.203-204)

2.)12 aug.'39.Hitler :Polonia va fi lichidată fără complicații

(*documenti diplomatici italiani*,ottava serie :1935-1939 ,vol.XIII (12 august.3 sept 1939)

-Ciano-Ribbentrop

12 august.'39 .Discuție în redactarea lui Ciano privind eventualitățile la care se pot aștepta dacă izbucnește războiul:

1.Confliktul nu se va generaliza și **Europa va asista impasibilă** la implacabila zdrobire a **Poloniei de către Germania**.

Ribbentrop a făcut un tur de orizont și a afirmat :

1)**Rusia nu va interveni în conflict** deoarece **tratatul tripartit de la Moscova sunt complet eșuate** și pentru că **sunt în curs conversații precise între Moscova și Belin**

2.**Franța și Anglia** nu sunt pregătite din p.d.v. militar [...]

5.**România nu va face nimic precis .Va continua să penduleze într-un joc de echilibru și nu va da preocupări cu caracter militar ,deoarece Ungaria și Bulgaria sunt mai mult decât suficiente pentru a o lichida .**[...]

7.**America**, opinia publică, pentru neutralitate și izolaționism

(doc.1, pag.1)

-Ciano-Hitler

12 august '39.Discuție în redactarea lui Ciano(există și stenograma Schmidt)

De asemeni, un tur de orizont în Europa , cu hărți , cu explicații , cu argumente , prin care **Hitler conchidea că, în caz de război polono-german ,conflictul nu se va generaliza , țările neavând posibilitate de mișcare .**

Ajungând la zona care interesa România , el spunea că trebuie **să se ajungă ca Ungaria** (amică adevărată) ,**împreună cu Bulgaria** (căreia Germania i-a furnizat arme) **să se neutralizeze, de natura foarte nesigură a României[...]**

Italia va "imobiliza" Iugoslavia și Grecia ; Rusia nu se va mișca (aduce aceleași argumente ca Ribbentrop), deci **conflictul va putea fi localizat , și fără prea multe complicații, Polonia va fi lichidată.**(Idem ,doc.4, pag.6-7)

3)15-21 aug.Franța preocupată de situația Poloniei

(Documents diplomatiques, (Livre Jaune) [**LD: completează sursa!**]

-Va risca Germania riscul unui conflict general?

15 aug.'39 Berlin **Coulondre către Georges Bonnet**

.Numeroasele întâlniri între **Ciano-Ribbentrop-Hitler** (11-13 august) arată că **situația este departe de a fi clară la Berlin.**

Nu se pot presupune cu certitudine intențiile viitoare ale conducătorilor Reichului , nici modalitățile pe care ei le avinsajează pentru a ieși din impasul actual , nici până la ce punct vor risca ei să înfrunte riscul unui conflict general.

Un număr de fapte sigure domină situația :

/Preparativele militare ale Reichului se accelerează și se dezvoltă și se poate considera că

Germania a atins astăzi un mare avans în mobilizare [...]

/Psihoza de război cuprinde din ce în ce populația germană .[....]

În ciuda afirmațiilor presei germane , **este încă imposibil de apreciat gradul de înțelegere germano-italian și solidaritatea efectivă realizată.** (doc.195, pag.227-228)

-Va interveni Anglia în favoarea Poloniei ?

20 aug.'39.Berlin.**Coulondre către Bonnet :**

Direcția politică de la **Wilhelmstrasse este foarte neliniștită și pesimistă** privind evoluția evenimentelor ,de faptul că Germania ar putea fi împinsă într-un conflict major.

Despre **o intervenție militară a Angliei în favoarea Poloniei** ,lor nu le prea vine să creadă

Ei judecă astfel:<**Pentru ce Anglia ar interveni pentru Dantzig , după ce a lăsat Reichul să ocupe Austria, sudeții, regiunile cehe și Memel ?>**

-Hitler este hotărât să rezolve Dantzig până la 1 sept.

20 august'39.Varșovia .**Léon Noël către Bonnet**

Din sursă foarte serioasă am dedus că , în intenția Wilhelmstrasse-ului se consideră că **Hitler este hotărât să rezolve chestiunea Dantzig-ului până la 1 septembrie .**

(doc.203.pag.239)

-Guvernul polonez să nu se lase provocat !

21 august'39.Paris.**Bonnet către Noël .**

Așa -zisele persecuții cărora le cade victimă minoritatea germană din Polonia , sunt larg exploatate de **presa și radioul german, așa cum s-a făcut și în criza sudetă.**

Sfătuește **guvernul polonez să dezoace aceste manevre ,să evite provocările ,incidentele ,** etc etc (doc. nr.210, pag.243)

4.)dr.Ilie Rădulescu,"Fascismul reacționar ?", 18-23 aug.'39

("Porunca Vremii" , an VIII , 18-23 august 1923)

[LD: serial eșalonat în 5 numere ,exprimând poziția **curentului naționalist ,antisemit, anticomunist**, filo-italiano-german.

În anumite istoriografii (inclusiv în cea comunistă românească) când se dorea **caracterizarea României ca stat "fascist"**,se cita masiv din aceste gazete ,fără a se menționa că ele nu reprezentau poziția oficială a statului român.

Ignorarea acestui curent (cum mi-au cerut mie cenzorii la"România în vâltoarea..."), ne privează de a releva **puternicul accent antibolșevic,antisovietic** ,care motiva în mare parte **opțiunea sa în materie geo-politică.**

Că se înșela în ceea ce privea **admirația pentru totalitarismul hitlerist**,nu este decât un fenomen similar cu **admirația pentru totalitarismul stalinist**

Și într-un caz,și în altul,istoria nu trebuie să ocolească existența acestor curente .]

-Reprezentăm antisemitismul din România

Încercând să fixeze locul"Poruncii Vremii" în peisajul jurnalismului românesc, Ilie Rădulescu afirma:<**Ce reprezentăm noi , mai bine zis ce MAI reprezentăm noi pe această platformă? În orice caz,reprezentăm atât cât însumează antisemitismul în România ,la ora actuală.**

Suntem singurii exponenți , să zicem,MĂRTURISIȚI > (18 august'39)

-Hitler,Mussolini -cel mai ideal sistem de guvernământ popular

Hitler și Mussolini, cu toate actele lor, cu ideologia lor, reprezentau "**Sistemul cel mai modern , cel mai ideal ,de guvernământ popular**,prin popor,datorită organizării sale corporatiste "

(15 august)

-Iubim și prețuim Germania

Abordând problema în spiritul unei "**largi amicizii** " , negând că ar fi "**filo-germani**" sau că ar fi "**în**

solda Berlinului" ,el afirma că **<iubim și prețuim Germania>** ,pentru **relațiile economice** ce le putea avea România cu ea ;pentru marile **calități de disciplină și organizare** ale poporului său ; pentru **genialitatea sa tehnică**; pentru imensa sa **contribuție în domeniul științei și culturii**; simpatia fiind dictată și de **<unele afinități ideologice ,de aceeași convingere asupra rolului nefast al judaismului.>**

Considerându-l pe Hitler **<o apariție fericită, binecuvântată >** , el declara fără echivoc :**<platforma pe care stăm noi e cum nu se poate mai bine precizată.Ea este exclusiv de prietenie față de Reich, în nici un caz de adversitate .>**(18 august'39)

-Colaborare ,nu servitute față de Germania

[LD atenție! iată un accent care definește mai exact naționalismul de la "Porunca Vremii "]

Dacă românul a luptat pentru înlăturarea monopolului evreilor din economie , asta nu înseamnă să-l înlocuiești cu un alt monopol.

Semnala , astfel, că a mers special la **o firmă germană de coloniale și cafea din Sibiu , la care n-a găsit nici un singur salariat român** între cei câteva sute de sași ; că a intrat în zece sucursale ale firmei și **n-a găsit nici un singur român printre vânzători**

Considerând că situația nu era cunoscută la Berlin,preciza :

<Pozițiile economice pe care stau cele două țări - România ,agricolă, Germania ,industrială - pledează [...] pentru o strânsă colaborare româno-germ(22 august'39) ană.

Dar ,bineînțeles ,**colaborare nu servitute** .[...] **Totul însă cu respectul demnității românești și cu dreptul de a ne asigura și noi o bucată de pâine albă, la noi acasă.[...]**

Dar așa ,să trecem ca o minge din mâna jidanilor într-a nemților , numai pentru că vrem să fim la modă antisemită,**nu se poate .>**(22 august'39)

5.)21-27aug.'39.Congresul XXXIII al Păcii

(Biroul Internațional al Păcii, fondat în 1892 la Roma ,premiat Nobel în 1910)

Congresul s-a desfășurat în cadrul expoziției naționale elvețiene .

[LD :am dat episodul în "România în vâltoarea....".Nu știu cum voi proceda cu segmentul de timp 1939, din această nouă sinteză.Cred că mult mai concentrat și cu alte accente Deocamdată introduc documentele]

-Popoarele vor pace

("Lumea Nouă" ,an XXXII, nr 34, 20 aug.39)

În comunicatul dat presei cu ocazia convocării congresului, se spune :**<În cida atmosferei turburi în care trăește omenirea azi, s-a luat hotărârea ținerii acestui Congres, pentru că, cu cât este mai încordată , cu atât mai mult trebuie proclamată ideea că popoarele vor pace .>**

-23 august:Apel către președ. Roosevelt

("România" , 26 august '39)

Congresul a hotărât să adreseze lui Roosevelt un **Apel prin care să-i ceară să intervină pentru a obține un armistițiu** , să înceapă **negocieri sau întrunirea unei conferințe internaționale**

6) 23 august'39.Bruxelles Conferința statelor din "Grupul de la Oslo "

("România" , an II, nr 445, 25 aug.'39 ; "Timpul" , an III, nr.831, 25 aug.'39)

[LD : În "Grupul de la Oslo" intrau :**Danemarca , Finlanda, Luxemburg, Suedia, Norvegia , Olanda și Belgia** La conferința din 23 august, au fost **miniștrii de Externe** ai țărilor respective Poziția micilor state nordice este **similară cu poziția micilor state din centrul și sud-estul Europei** , încât inițiativa lor este demnă de cunoscut .Aș dori să cunosc istoria acestor state în ajunul celui de-al doilea război mondial. M-ar interesa mai mult decât **istoriografia Marilor Puteri ,care au copleșit și epoca și interpretarea ei istorică.**

Ele au fost tot "lașe", "duplicitare", "inconsecvente"?]

Un glas de pace a răsunat din partea Grupului , întrunit special pentru a discuta **posibilitățile de menținere a păcii** și de **apărare a independenței țărilor lor, în eventualitatea declanșării unui conflict.**

Regele Leopold al Belgiei :

La dineul oferit miniștrilor de Externe , **regele Leopold** spunea într-o conferință radio-difuzată

-Statele mici au motive să se teamă că vor fi victime

La dineul oferit miniștrilor de Externe , **regele Leopold** spunea într-o conferință radio-difuzată : **<Micile state au motive să se teamă că vor deveni victimele unui conflict european în care vor putea fi atrase fără voia lor, cu toată politica lor de independență și cu toată voința lor de a rămâne neutre. >**

-Statele mici sunt expuse să devină obiectul unor acorduri

<Ele sunt expuse la primejdia de a deveni obiectul unor acorduri înfăptuite fără cooperarea lor [...]. Pacea care trebuie dorită este pacea care respectă drepturile tuturor națiunilor . [...] >

-Nici un stat nu vrea să-și trimită copiii la măcel

-Statele mici sunt expuse la primejdia de a deveni obiectul unor acorduri

<Nici un popor nu vrea să-și trimită copiii la măcel, pentru a răpi altuia dreptul la existență pe care o revendică pentru el însuși. [...]. Facă Dumnezeu ca această catastrofă , care amenință omenirea , să fie îndepărtată" >

7)24 august'39.Papa Pius al XII-lea,Apel pentru pace .

("Timpul", anIII, nr 832, 26 august 1939 ;"Universul" , an 56, nr 233, 26 aug.'39)

Papa Pius al XII-lea a adresat din biroul său de la Castel Gandolfo, un mișcător apel de pace întregii lumi.

-Cei puternici să ne asculte

<Prin puterea rațiunii , nu prin puterea armelor își face drum justiția > și

<Cei puternici să ne asculte , dacă vor ca puterea lor să nu fie de distugere ci de tutelă pentru popoare și de liniște în ordine și muncă

Și rugăm fierbinte , în numele Mântuitorului >

Papa și-a închiat discursul adresând o **rugăciune lui Dumnezeu** pentru ca **îndurarea lui să se coboare asupra lumii frământate**

Papa / 24 aug.'39

8.)25 august .Hitler–Mussolini , schimb de mesaje,

(*Opera Omnia di Benito Mussolini* , vol.XXIX, a cura di Edoardo e Duilio Susmel, La Fenice-Firenze)

[LD: este 25 august Ce trebuia spus mai mult pentru a se enunța **încercuirea României ?**]

▀Hitler către Mussolini:România nu mai poate ataca Axa.

"Pactul este necondiționat și stabilește **obligatia de consultare asupra tuturor chestiunilor ce interesează Germania și Rusia .**

De altfel, ceea ce vă pot comunica , Duce, [...] este că, în orice caz , **nu mai există nici o posibilitate de un eventual atac din partea României în acest conflict [...]** Dar , repet încă o dată, că **România nu mai e în postura de a lua parte într-un conflict contra Axei ! "**

(subliniere în original)(pag.416, subsol)

▣Mussolini către Hitler :Pactul de la Moscova blochează România

"Răspund scrisorii dvs , ce mi-a fost adusă la cunoștință în acest moment de către **ambasadorul Mackenzen**.

1.În ce privește **acordul cu Rusia , eu îl aprob completamente [...]**

3.Pactul de la Moscova blochează România și poate schimba poziția Turciei " (subl.LD (doc.250, pag.163)

9.)23 august'39 .Pactul de neagresiune /Hitler-Stalin/ Ribbentrop-Molotov.

[LD:Vreau mai întâi să dau reacțiile de atunci.Să vedem cât și cum din comentariile de mai târziu, au schimbat interpretarea inițială.Vreau să spun ce aflau românii și ce puteau înțelege ei pentru destinul țării lor.Ziarele , foarte bine informate ,au publicat ample comunicate și prime reacții.]

-23 august'39.Pactul de neagresiune

("Semnalul" , an II, nr 462, 25 august'39)

[LD:Ziarul era încărcat de știri, comentarii, declarații ,din toată lumea și publica și **textul Pactului de neagresiune** .Bineînțeles , fără anexa secretă]

24 august 1939

-Moscova. **Ribbentrop explica ziaristilor scopul și sensul pactului germano-sovietic "Pravda" explica importanța Pactului , ca instrument pacific.**

-Paris, Londra.Consiliile de miniștri s-au întrunit în ședințe extraordinare

-Londra.**Chamberlain ținea un discurs în fața Camerei Comunelor** convocate în ședință extraordinară .

-Washington.**Roosevelt a adresat un mesaj regelui Italiei**

-Bruxelles.**Regele Leopold**, în numele a **6 suverani ai țărilor neutre** ("Grupul de la Oslo ") a adresat un vibrant apel către conducătorii statelor de care depindea pacea sau războiul.

-Berlin:**Neville Henderson** a avut o întrevvedere explicativă cu Hitler .

-Război sau pace?

("România",an II,nr 446,26 august'39)

J.Paleologu :pactul germano-sovietic a pus capăt unui război : cel al nervilor .L-a scurtat .

L-a silit să se clarifice .Războiul sau pacea a devenit chestiune de zile, de ore .

Diversii șefi de state fac declarații ."Dacă vor reuși sau nu aceste generoase încercări și inițiative , sau dacă va trebui să ne resemnăm a face față eventualităților externe,**România , care nu a nutrit nici o clipă intențiuni ostile împotriva cuiva** și în special a vecinilor săi ,va trebui să-și păstreze tot calmul și voința ei neclintită de a-și apăra ființa națională și integritatea ei teritorială "

-Cea mai mare lovitură de la 1914 încoace

("Timpul" , an III, nr.830,24 august'39)

"Cea mai mare lovitură de la 1914 până azi" se scria pe frontispiciul ziarului "Timpul" .

La ora 1 noaptea (23/24 august),**Ribbentrop a anunțat lui Hitler încheierea pactului** .

Încordarea politică europeană ajunsese la culme .

Inițial s-a crezut ,în unele cercuri ,că pactul va duce la salvarea păcii.

Încă nu era semnat pactul și **în capitalele europene se știa că apariția lui în istoria diplomatică va duce la dezlegări dramatice**

Pregătirile militare ,cu caracter de mobilizare ,arătau că **se aștepta ,ca posibil ,izbucnirea conflictului.Marile orașe luau măsuri împotriva bombardamentelor ;pe mări navele primeau instrucțiuni să ocolească zonele primejduite ;parlamentele , în vacanță , se adunau în ședințe extraordinare ; șefii de state sau guverne , în special Anglia, Franța , Italia, Germania , acordau întrevederi și transmiteau mesaje .**

Fazei de război "diplomatic" i se substituia , treptat ,**preludiile unui război militar** :
peste **8 milioane de oameni se aflau cu arma la picior** , pe o parte sau alta de baricade.
Toate ipotezele erau posibile "

-Pactul germano-sovietic a precipitat evenimentele

("*Universul*" , an 56, nr.232, 25 august'39)

Într-o învălmășeală tulburătoare ,**veștile despre activitatea diplomatică a guvernelor se suprapuneau pregătirilor militare , polemicilor violente din presă și radio, incidentelor de frontieră ,propagandei menită să frâneze sau să dezinformeze opinia publică națională sau internațională.**

La Moscova, era atât **Ribbentrop** și, în cursul nopții, târziu,**semna pactul de neagresiune** ;
la Moscova ,**se mai găseau misiunile militare engleze și franceze** iar ambasadorii lor așteptau explicații ;

Polonia își **reafirma hotărârea fermă de a se apăra** ;

Anglia și Franța **o asigurau de respectarea îndatoririlor asumate** .

Chamberlain comunica lui Hitler această hotărâre ;

Hitler răspundea lui Henderson că nu va ține cont de această poziție:<*Obligațiile luate de Anglia nu pot determina Germania să renunțe la apărarea intereselor ei vitale* >

De ambele părți, intransigența era totală.

În aparență, nu era o schimbare a echilibrului .Consecințele erau mai mult de ordin psihologic și politic la început .

-Pozițiile rămân neschimbate

("*Timpul*" , an III, nr 830, 24 august'39)

"După senzația produsă de anunțarea pactului germano-sovietic :

GERMANIA revendică DANZIGUL cu aceeași energie.

ANGLIA și FRANȚA rămân neclintite la politica de garanție dată Poloniei.

POLONIA nu-și modifică poziția de rezistență categorică

JAPONIA își schimbă politica față de Axă."

-Bănuiala unor prevederi neanunțate

("*Universul*" , nr.233, 26 august'39)

După semnarea pactului, după primele ceasuri de uimire ,**s-a crezut într-o reeditare a Pactului din 1926 , întregit cu o clauză de neagresiune** .

Această ipoteză era acreditată de agenția oficioasă sovietică, fiind întărită de insistența continuării tratatelor militare cu anglo-francezii .

Curând însă s-a strecurat un evident scepticism ,bazat pe convingerea că **acordul semnat la 23 august mergea mult mai departe decât prevederile anunțate**

-Este vorba și de unele clauze secrete

(Rev."*Parlamentul Românesc*", X, nr 306, 15 sept.'39 ,pag.4)

Alianța germano-rusă **a răsturnat pozițiile ,schimbând total raportul de forțe în Europa**.

"Bomba" a produs o uriașă impresie

"În ceasul de mare surpriză ,când **Hitler și Stalin și-au dat mâna ,s-a știut că era vorba nu numai de pactul de neagresiune publicat ,ci și de unele clauze secrete "**

Se pare că **politicul de "zile excepționale"** ,nu seamănă cu acele de vremi banale .

O dovadă, pactul germano-rus "

-Adâncă uimire și la Berlin

("*Porunca Vremii*" , an VIII, nr 1435, 25 august)

Se spune că știrea semnării pactului a produs **o adâncă uimire și la Berlin**.

Nimeni (ca opinie publică) nu se aștepta la o asemenea întorsătură.

De conversațiile germano-ruse **nu aflaseră un cuvânt nu numai cercurile diplomatice și de presă, dar chiar personalități proeminente ale regimului**

Se afirmă că **numai patru persoane și Hitler** au fost **la curent cu stadiul negocierilor** :**Goering, Ribbentrop, Hess și Schmidt** (interpretet personal)

-Raportul Henderson privind convorbirea cu Hitler

[LD:E cazul să spun că "Azi" era un ziar de "stânga" cu puternic accent filo-sovietic ?]

("Azi" an VII, seria II , nr 32 , 15 oct.'39 –cf. "Cărții albastre engleze)

25 august'39.Berlin.Hitler i-ar fi spus în dimineața acelei zile :<el [Hitler] **jest** din fire un artist și nu un politician , și că ,odată **problema poloneză rezolvată** ,își va sfârși viața ca un artist și nu ca un războinic.;el este **ultimul care să dorească transformarea Germaniei într-o cazarmă** ,dar că o va face dacă va fi silit să facă aceasta ,că odată ce se va liniști criza din jurul Poloniei , el însuși va putea sta liniștit.>

10.)Liviu Rebreanu, *Jurnal*, vol II, Ed. Minerva, 1984.

24 aug.'39.Pactul Ribbentrop-Molotov.Consecințe .

[LD:cum s-a receptat acea zi la Valea Mare.Și de data asta, Rebreanu are intuiții remarcabile, sesizând pericolele grave din partea celor două puteri totalitare :Rusia Sovietică și Germania național-socialistă.(Penibile sunt notele de la subsol ale lui Nicolae Gheran ! Păcat!) Subtitlurile sunt extrase din formulările jurnalului]

-Mobilizarea militară.

"Iar primejdie și spaima războiului ! Acuma, însă și noi participăm ,deocamdată cel puțin cu pregătiri febrile.De la 15 august se zice că sunt concentrați **600.00 de oameni**.Se fac rechiziții .Calul meu a plecat la 6 artilerie.Radu concentrat a doua oară.Se spune c-ar fi pentru manevre mari.Dar cine știe ce se va întâmpla până atunci ? "

-Ne aflăm între doi uriași hrăpăreți

"Acum prăpastia s-a lărgit .Rusia Sovietică, după ce tratează din mai cu Anglia și Franța,ba a primit și comisii militare franco-engleze, ieri a încheiat brusc **un tratat de neagresiune cu Germania , care pare aproape un tratat de alianță**.Ce n-au putut face franco-englezii în luni de zile, **Ribbentrop a făcut în câteva ceasuri la Moscova...**

Și acum noi ne aflăm între doi uriași hrăpăreți.

Ce să facem ? **Garanția Angliei și Franței e frumoasă, dar pe hârtie**.Cine să ne ajute ?

De jur-împrejur dușmani.[...] Și totuși , numai printr-o politică de mare cumițenie și modestie vom putea să dăinuim între cele două mari imperii.Fanfaronadele ar fi inutile.

-Lumea e a celor mari care cad la învoială

Lumea e a celor mari , care totdeauna vor cădea la învoială pe socoteala celor mici

Principiile și ideologiile sunt praf în ochii multșimilor .**Imoralitatea cea mai dezgustătoare e caracteristica politicii externe** totdeauna , și mai ales azi.

Germanii tunau și fulgerau până ieri contra boșevicilor ,iar **sovieticii** mai furios ,contra național-socialiștilor –**și azi sunt prieteni .**

La fel voiau de altfel să facă și anglo-francezii -**democrațiile care s-a milogit luni de zile la comuniștii detestați .cum s-au milogit odinioară la țarismul odios ."**

-Salvarea României ?:numai de la Dumnezeu !

" Și în vreme ce **toți își urmăresc interesele lor egoiste** , discursurile tuturor sînt pline de principii generoase , simple vorbe umflate .**În lumea asata numai Dumnezeu ne poate salva și norocul nostru tradițional."**

-Capul plecat, sabia nu-l taie!

[LD :atenție ! la urma urmei de ce ne-am rușina atâta de această învățătură milenară ?

La urma urmei suntem singura nație care ne-am plecat capul ? La urma urmei de ce înghițim cu figură de orgoliu rănit această "calomnie", care a reprezentat , de atâtea ori , singura noastră șansă de supraviețuire ? Sigur , sunt ipoteze ... Dar este foarte interesat că ele s-au pus în epocă cu mare duritate]

" **E odios proverbul nostru: capul plecat , sabia nu-l taie**; dar se pare, pentru neamul nostru, ca și pentru altele ca noi de mici, **nu există altă posibilitate de existență în mijlocul fiarelor veșnic flămânde , care stăpânesc pământul ...**" (p. 187-188)

▣ **18 sept.'39. Finis Poloniae ?**

[LD Pe tot parcursul lunii septembrie, Rebreanu are multe notări privind începutul războiului . Interesante și de bună credință. Dar mă rezum în a mai da un citat]

"**Finis Poloniae? Deocamdată statul polon a dispărut . Președintele, guvernul , șeful armatei au trecut la noi ieri, după ce ieri dimineața a intrat și Rusia împotriva Poloniei.**

Noi ne-am grăbit să anunțăm oficial că continuăm **cea mai strictă neutralitate** .[...]

Dar ce ne rezervă viitorul ?

Pactul ruso-german pare a fi într-adevăr mai complicat decât s-a spus .[....]

Ce se va alege de țările mici în vălmășagul furtunos ? România ?

Dictatura Angliei a făcut posibilă viața și civilizația cel puțin un secol , pentru toată lumea , mari și mici, firește, cu concesiunile de rigoare ale celor mici .

Poate în curând lumea va regreta pe britanici , chiar dușmanii lor cei mai dârzi, când se va vedea urmarea ." (p. 197)

Rebreanu / 24 aug., 18 sept.'39

13.)Cronica evenimentelor externe

(Rev. " Parlamentul românesc"-dir.N.Russu Ardeleanu -,an X , nr 306 , p.40-42)

[LD: urmăresc percepțiile contemporanilor .Ceea ce abia începuse nu primise apelativul de "al doilea război mondial" ,dar i se căuta un nume .Cum suna el ?:"**faptele care vor alcătui prefața celei mai mari și mai tragice încăerări istorice** ." Care erau jaloanele calendaristice hotărâtoare ?:**24 august –1 septembrie** (mai târziu i s-a precizat mai exact clipa nașterii-23 august , noaptea) Cine erau **protagoniștii ?**: **Hitler Stalin**. În rest- teze, propuneri, contrapropuneri, ițe diplomatice -**acte istorice justificative** pentru posteritate
Le redau textual așa cum apăreau într-o modestă revistă românească de cronici parlamentare]

▣ **Faptele care vor alcătui prefața**

" Omenirea întreagă trăește ,de trei săptămâni ,o viață nouă ,de groază și de așteptări tot mai negre .Se pare că **nimeni nu mai înseamnă aproape nimic**, dacă nu aduce o jertfă –și încă ce jertfă! –rugului aprins în mijlocul Europei.Este oare **începutul sfârșitului unei ere ?**

Însemnăm aici, pe scurt , faptele care vor alcătui **prefața celei mai mari și mai tragice încăerări istorice** .

#**Pactul din 24[23] august 1939**

"**Alianța germano-rusă** a răsturnat pozițiile , schimbând total raportul de forțe în Europa.

"Bomba" a produs o uriașă impresie pretutindeni.Emoția a fost profundă la Paris și Roma. Dar imediat au apărut critici necruțătoare .

Părțile interesate au considerat faptul ca **o trădare din partea Rusiei** și ca **o rătăcire ideologică din partea celor mai surprinzătoare alianțe**.

Deși **socialism de Stat făceau ambele țări**,deși **ambele popoare au conducători ridicați de jos** care urmăresc țeluri generale, iar nu individuale.Faptul acesta a clarificat și a fixat afinități și interese.

Zadarnic a fost glasul simpaticului rege Leopold al Belgiei ,care în numele a șapte țări – Suedia, Norvegia,Danemarca ,Olanda, Finlanda, Luxembourg și Belgia – a cerut rezolvarea pacifică a revendicărilor germane .<*Sute de milioane de oameni vor face mâine cor cu glasurile noastre pentru a opri cursa spre război .Cei în mâinile cărora stă soarta lumii , să răspundă*

acestor sentimente și să realizeze dorința atât de manifestată de ei , de a soluționa în pace dificultățile ce-i despart și pentru a se evita catastrofa care amenință omenirea .>

#1 septembrie

"Polonia, tare pe asigurarea Angliei și Franței , nu a cedat .

Germania nu a putut ceda.

Anglia și Franța nu și-au călcat cuvântul.

Polonia este în război., pe viață și pe moarte.De va trebui să moară , ea se va bate până la urmă cu eroism.**Așa i-a fost scris .**

În ceasul de mare surpriză ,când Hitler și Stalin și-au dat mâna,s-a știut că era vorba nu numai de pactul de neagresiune publicat, ci și de unele clauze secrete

Dar ,deși asigurată la est ,Germania are , față de vest, aproape tot pământul contra ei.

Și totuși nu a ezitat Se pare că socotelile făcute , după metoda germană , vor aduce , la momentul potrivit ,Italia,ca mediatore și,în caz de insucces,colaboratoare –în favoarea Germaniei.

Dacă în acel moment, restul Europei va sta deoparte , cum va fi și logic și practic, atunci ceasul cel mare al Japoniei va fi sunat .Cutremurător moment istoric.

Se pare că **politicul de zile excepționale , nu seamănă de loc cu acela de vremi banale.**

O dovadă, am avut-o în pactul germano-rus.

O altă dovadă , în mic , dar instructivă pentru noi, este acordul sârbo-croat , cu autonomie la Zagreb."

()Teza engleză

"D.Chamberlain a făcut o expunere sinceră parlamentului britanic.

Mărturisind că știrea acordului germano-rus <a surprins guvernul britanic și anume că l-a surprins cât se poate de neplăcut >d.Chamberlain a declarat că <ceea ce spera Germania de la victoria sa diplomatică ,**trebuie să înlăturăm.**Guvernul britanic este hotărât și gata să folosească toate forțele de care

dispune.>Declarațiunea d-lui Chamberlain a găsit în sânul parlamentului englez o adeziune spontană a tuturor șefilor opoziției .**Conducătorii Angliei s-au aflat uniți în fața războiului "**

()Între Franța și Germania

Daladier :

"Primul ministru al Franței d.**Daladier, a adresat d-lui Hitler o scrisoare** care se încheia astfel: <Dacă sângele francez și german va trebui să curgă încă o dată, ca acum 25 de ani, într-un război mai lung și mult mai distrugător atunci fiecare dintre cele două popoare va lupta plin de încredere în victorie.**Distrugerea și barbaria vor fi învingătoare , fără nici o îndoială. >**

Hitler:

Hitler a răspuns :<Am făcut guvernului polon o propunere .Dacă Polonia ar fi fost sfătuită să fie rezonabilă Europa ar putea să se bucure încă 25 de ani de pace completă.

Dar guvernul polon a fost pus în situația grea de a lua hotărâri proprii, bine precizate și, mai ales, prin promisiunea de garanție s-a turburat judecata clară a limitelor posibilităților reale .[...]

Dacă destinul obligă ,atunci cele două popoare ale noastre să se bată.

Va exista , totuși ,o diferență de motive.

D-le Daladier,**eu aș lupta atunci pentru repararea unei nedreptăți,în timp ce alții s-ar bate pentru a o menține.**

Eu cred că **Polonia va fi aceea care va trebui să sufere consecințele cele mai grave ,fiindcă în orice fel se va sfârși un război dus pentru această cauză,statul polon de azi ar fi pierdut în orice caz .>**

()Polonia

"Toate încercările făcute din atâtea părți au fost zadarnice .**Polonia a refuzat să discute**

propunerile germane și ,tare doar pe asigurările primite ,a afirmat la 31 august voința sa ireductibilă de a rezista ,chiar cu armele ,la orice revendicări teritoriale germane,deși Dantzigul era ca și alipit la Reich

Declarațiile făcute de cancelarul Hitler în ședința din 31 august a Reichstagului au fost **considerate de Polonia drept declarație de război.**

1 sept.'39:Războiul cel mai mare

"Ireparabilul s-a produs.Ziua de **Vineri 1 Septembrie** se înscrie în istoria omenirii ca **un început de eră nouă** ,de **spulberare a multor milioane de vieți** ,și a multor **sute de miliarde** în valută forte ,ce reprezentau **o uriașă muncă acumulată de popoare** harnice și econoame, cu **truda celor 25 de ani de la ultimul mare război și până azi.**

-Relativitatea și subiectivitatea istorică

[LD.5 iulie 2006.Au trecut de atunci 66 de ani.Bibliotecile sunt pline de variante interpretative privind cumpăna de la pace la război , din sept.1939.La miile de tiluri, am adăugat și eu, în '85 , cartea mea.Consecințele Pactului Hitler-Stalin încă ne marchează.Mă tulbură această consemnare din acel septembrie'39 .Cronica este neșemnată.Cel ce a elaborat-o dă dovadă de o mare înțelepciune și profunzime,privind posibilitatea de a afla adevărul istoric.

<După noi urmează noaptea>este mai mult decât un semnal pesimist]

"Cine este de vină ? Nu ne-o va spune nimeni, poate ,niciodată.

Fiecare vorbește în numele unei părți interesate ,în numele unei judecăți lipsite de totalul datelor și dovezilor ,în numele unei viziuni părtinitoare .

Iar cei care vor veni după noi , să cerceteze și să judece , vor fi cu atât mai puțin în măsură să stabilească răspunderi și să scrie istorie științifică .

După noi urmează noaptea "

-O limitare a conflictului ?

"Unii vizionari anacronici mai susțin încă posibilitatea unei limitări a conflictului .

Desigur ar fi o fericire care însă nu poate veni acestei lumi.

Conflictul are adâncuri necunoscute ,insondabile ; are scopuri nemăsurate ,dar mai cu seamă nemărturisite .El nu se va limita nici măcar la câmpurile de bătaie,ci va cuprinde suprafețe tot mai întinse și ramuri de activitate variată.

-Polonia –exemplu pentru România

"Oricâtă amploare și oricâte rezultate a avut acțiunea armatei germane în Polonia ,cea dintâi perioadă a războiului poate fi considerată ca un simplu episod.Armata polonă există.S-a bătut și se bate eroid , împotriva unui inamic aproape întreit ca număr și mijloace perfecționate .[....]

Pentru mulți , Polonia apare de neânțeles, romantică, sinucigașă.

Pentru noi, românii, trebuie să fie un exemplu de apărare a țării :contra oricui și cu orice preț."

-Un început de prăbușire generală

"Din nefericire pentru întreaga lume, **ne aflăm în fața unui început de prăbușire generală.**

Din ce spirit distrugător a izbucnit acest război ?

Acei câțiva autori ar fi trebuit să nu se fi născut niciodată ,sau să fi fost din primul ceas jerfiți ei ,în locul zecilor de milioane de ființe fără vină care vor cădea , fără să știe pentru ce "

11.)27-30 august .Polonia –prim obiectiv germano-sovietic

[LD: în mare parte , aceste informații sunt cuprinse în "România ..." mea.Sunt bucuroasă că nu am ce să "corectez" , să "ajustez",să "completez" omisiuni .Dar anul 1939 nu poate lipsi din această trilogie , și voi încerca doar să restructurez altfel problematic
Eexceptând partea "strict secretă" a Anexei Pactului Molotov-Ribbentrop,presa românească de epocă era excelentă ,diversificată,foarte informată ,zi de zi, oră de oră ,deseori pe minute .
Se spera că un al II-lea Munchen putea fi posibil !
Ca exemplu,acest exhaustiv orar diplomatic din 27 august, completat cu articole și comentarii]

Calendar diplomatic

("România",an II, nr 449, 29 august'39; "Universul" , an 56, nr.238,31 aug.'39)

27 august 1939

-Helsinki.**Misiunile militare anglo-franceze părăsesc Moscova**,sosind la Helsinki.
-Moscova.**Voroșilov** explică în "Izvestia" **cauzele ruperii negocierilor tripartite** .
-**Regii Olandei și Belgiei** propun convocarea unei Conferințe internaționale pentru rezolvarea crizei .Anglia, Franța și Polonia răspund favorabil.
11,15.**Berlin**.Cancelaria confirmă cel de-**al doilea mesaj de la președintele american**.
11,25.**Ankara**.Președ.Turciei primește în audiență pe von Papen
11,35.**Budapesta**.Supușii americani **invitați să părăsească Ungaria**
12,00.**Washington**.Comunicat :în caz de război,**SUA este dispusă să ajute Anglia și Franța**.
13-13,50.**Londra** .Întrevederi Chamberlain-Halifax-Henderson ;Consiliul de Miniștri amânat pentru ca Chamberlain să pregătească răspunsul lui Hitler .
16,00.**Paris**.Consfătuire Daladier-Gamelin-Darlan
17,00.**Londra**.Catedrala Westminster .Regele Angliei,și ducii de Gloucester și Kent asistă la un serviciu religios pentru pace.
17,45.**Berlin**.Hitler așteaptă cu nerăbdare hotărârile Angliei
17,50.**Londra**.Consiliul de Miniștri în dezbateri
18,00.Chamberlain în audiență la rege
19,40.**Berlin**.Cancelarul Hitler :al patrulea mesaj telefonic către Mussolini.
20,00-**Berlin**.Hitler rostește cuvântare la o "reuniune camaradească"
20,50.**Roma**.Ambasadorul Germaniei ,Mackenzen,primit de Mussolini
22,00.**Londra**.Consiliul de miniștri se va întruni a doua zi pentru răspunsul lui Hitler.
23,00.**Berlin**.Ambasadorul Italiei , Atolico, primit de Hitler
2,00noaptea .**Berlin**.Hitler primește pe **ambasadorul Franței**, Coulondre ,și **refuză propunerile lui Daladier** , pentru rezolvarea pașnică.

*29 aug.Hitler răspunde Londrei

(Documents diplomatiques.....doc.291. p.291)

Berlin,**Coulondre către Bonnet** :

Henderson i-a relatat cum a răspuns Hitler la propunerile engleze

A)**Conversații directe cu polonezii**.Deși este sceptic cu privire la rezultate, acceptă.

Dar cu condiția ca **un plenipotențiar să vină la Berlin , mâine , 30 august** .

B)**El nu poate da garanții teritoriale decât de acord cu guvernul sovietic**.

La chestiunea A) ,Henderson i-a replicat că **seamănă cu un ultimatum**.Cu toate insistențele lui Henderson, **Hitler a menținut data de 30 august**, spunând că avionul face 90 minute de la Varșovia la Berlin. Cu chestiunea B) Henderson era de acord.

**31aug.Mussolini răspunde Parisului

(Documents diplomatiques.....doc.306. p.300)

Roma.**Francois Poncet către Bonnet**:

Contele Ciano i-a comunicat verabal următoarele :<**Mussolini oferă** ,dacă Anglia și Franța acceptă,**să invite Germania la o conferință** pentru 5 septembrie , la care **să se examineze clauzele Tratatului de la Versailles** care este cauza tulburărilor de astăzi.>

Ciano așteaptă urgent răspunsul , ca apoi să invite Germania, până nu încep ostilitățile.

12.)25-30 august.Ungaria și Bulgaria –țin în șah România

(*I documenti diplomatici* ,ottava serie , vol XIII Libreria dello stato ,Roma , MCMLIV)

-Gafencu dispus să încheie imediat pact de neagresiune cu Ungaria

25 aug.București.**Ghigi către Ciano:**Gafencu l-a informat despre transmiterea **răspunsului românesc la mesajul maghiar** [24 august],explicând că manevrele militare în curs nu aveau nici un caracter ofensiv față Ungaria ,declarând că **el este dispus să meargă imediat la Budapesta pentru a semna pact de neagresiune** cu guvernul maghiar.

Era însă sceptic că guvernul maghiar va răspunde pozitiv.

Sceptic se arată și Bardossay (cu care Ghigi s-a întreținut) care transmisese răspunsul românesc la Budapesta .(doc. 274, p. 176-177)

-Gafencu propune tratative pentru pact de neagresiune

25 aug.Budapesta ,**Vinci către Ciano:Csaky i-a citit textul răspunsului dat de guvernul român** lui Bardossay, din care rezultă că Gafencu a neag măsurile militare și concentrarea de trupe ,afirmând că sunt manevre militare ce au loc în munții Transilvaniei ,foarte departe de frontieră .**Gafencu propune să se înceapă tratative pentru un pact de neagresiune** (doc. nr.227, p.153)

-Hitler:România va fi constrânsă să coopereze cu Axa

25 aug.Berlin.**Attolico către Ciano** :îi relatează despre **efectele imediate ale pactului germano-rus** , așa cum **i le-a expus Hitler** , într-o convorbire Printre altele , i-a spus textual :

< **2)România va fi imobilizată și constrânsă să coopereze cu Axa** >

(doc. nr 259, pag.169)

-Guvernul maghiar respinge propunerea românească

27 aug.București.**Ghigi către Ciano** :

Nota prin care **guv.ungar respinge propunerea României** privind un pact de neagresiune.

În România –spune el – Nota a fost publicată doar de "Universul" și a fost comunicată verbal , la 26 august , unor ziariști străini (doc.336)

-Refuzul maghiar-la sugestia germană

27 aug.București, Telegrama lui **Ghigi către Ciano** .

Colegul ungar,**Bardossay,i-a spus confidențial** că pasul ungar [refuzul la propunerea românească] **a fost determinat la sugestia (cererea) germană** .(doc.339)

Guvernul l-a însărcinat să transmită românilor că nu poate face pact de neagresiune <**sub amenințarea baionetelor** >,cu trupe române masate la frontierele maghiare .(doc.349)

Bardossay i-a mai spus că , la rândul-i,**Gafencu i-a replicat că guvernul său nu poate accepta să facă dintr-o problemă internă , subiect de constrângere internațională**, care lezează suveranitatea națională.(doc.383)

-27aug.Budapesta .**Vinci către Ciano:**

Inițial,guvernul ungar a ținut secret propunerea română.După publicarea știrii în presa românească,**guv.ungar a transmis că este dispus să trateze problema minorităților** , dar **exclue alte discuții și argumente**

▣Protocolul propus de maghiari

Vinci reproduce și **textul protocolului** propus la 26 august de Ungaria:<**Cele două guverne, în dorința de a îmbunătăți și consolida relațiile dintre cele două țări [...] se angajează să ia toate măsurile** pentru a asigura respectivelor minorități **condiții care să permită conservarea și dezvoltarea** vieții lor naționale ,folosirea liberă a limbii , libera funcționare a instituțiilor culturale,dezvoltarea intereselor lor economice ,**pe picior de perfectă egalitate cu proprii cetățeni** >(doc.456)

▣Pretențiile Bulgariei

30 august.Berlin.**Attolico către Ciano:**

S-a întâlnit cu **ministrul Bulgariei** care l-a asigurat de neutralitatea binevoitoare Germaniei , în caz de conflict .El se întreba dacă, în condițiile actuale,nu se poate ca **României să i se dea de înțeles că este oportun să cedeze mica Dobroge.**

13.)3-5 septembrie'39. Precizări și atitudini

[LD:există la unii istorici -mai ales cei dedicați diplomației –un dispreț pentru informația gazetărească.În ochii lor, o trimitere la documentele cancelariilor diplomatice are o valoare în sine.Fără să neg sau să ignor această categorie documentară,eu vreau radiografia și pulsul societății românești, așa cum s-a manifestat în epocă.Și, spre cinstea sa ,presa românească a fost activă și diversificată.]

/3 sept.'39.Opțiuni:neutralitate sau implicare

("România" ,an II, nr.456, 5 sept.;"Argus" ,an XXVIII , nr.7921, 6 sept.;"Universul" , an 56,nr.243,5 sept.'39)

-La 3 sept..în urma rafuzului Germaniei de a înceta ostilitățile în Polonia,**Anglia și Franța se găseau în război cu Reichul.**

Bunăvoința unora, îndemnul creștinesc al Papei,glasul atâtor șefi de stat ,respectul datorat patrimoniului universal al civilizației ,amintirea încă proaspătă a primului război mondial, instinctul de viață al popoarelor, nevinovăția copiilor și disperarea mamelor -nimic n-a putut opri rostogolirea în prăpastie .

-**Declarațiile radiodifuzate** erau ascultate cu speranță și teamă :**Regele George al VI-lea, Hitler, Chamberlain , Daladier, Halifax** –își rosteau declarațiile în parlamente sau prin scrisori.

-**Declarații de neutralitate:**SUA,Belgia,Finlanda,Norvegia ,Iugoslavia,Uniunea Sud-Africană ,Spania (identică cu neutralitatea din 1914)

-**Declarații de implicare :**Irlanda de Nord (alături de Anglia);**Noua Zeelandă**(alături de Anglia);**Australia** (alături de Anglia);**India** (în stare de război cu Germania;Mahatma Gandhi –mesaj de binecuvântare poporului polonez);**Cambogia** (regele a comunicat guvernatorului Indochinei hotărârea de a luptaalături de Franța) ;**Tunisia** (beiu a dat asigurări rezidentului general francez că țara sa va lupta alături de Franța);**Cehoslovacii liberi** (Eduard Beneș, fost președ.al Cehoslovaciei,telegramă că vor merge alături de Anglia până la victoria finală)

14.)4 sept.'39 România –solidaritate transparentă cu Polonia

-România nu aderă la mesajul lui Caudillo(Spania)

(*I documenti diplomatici italiani* ,nona serie, 1939-1943, vol.I (4 sept-2 oct.'39)Libreria dello stato ,Roma , MCMLIV)

4.sept.București.**Ghigi către Ciano :****Gafencu a transmis spaniolilor că nu poate adera la mesajul lui Caudillo** , deoarece ,în calitate sa de aliat al Poloniei, **vrea să evite orice gest care ar putea contribui să împiedice alte state să vină ,eventual, în ajutorul Poloniei**

(doc.nr.25, pag. 19)

*Apelul lui Franco

La 4 sept., ministrul Spaniei la București,a înmănat lui Gafencu **mesajul semnat de generalul Franco** în care își justifica **hotărârea de a-și declara neutralitatea**, apelând la șefii statelor să facă totul pentru ca **războiul să nu se generalizeze** .

15.)15 sept.31 oct.Ce este războiul ?- anchetă printre personalități

(Rev."Parlamentul Românesc" , an X, nr.306,307,308, 309, 15 sept.-31 oct.'39)

[LD: atenție ! Am dat doc. și la **Guvern Călinescu XVI**]

[Rev. începuse în august ,o anchetă privind armonizarea intereselor profesionale cu cele generale Evenimentee grave care s-au produs, au impus întreruperea publicării răspunsurilor, și lansarea unei alte teme-"**Ce este războiul?**"- adresată fruntașilor României
Le citesc și le recitesc pentru a putea , eventual, pricepe care sunt "virtuțile militare" ale românilor.

Dacă poporul român a fost sau nu..."războinic".

Dacă între vorbele și faptele bărbaților de stat români ,există vreo potriveală.

Dacă ce declarau în 1939 – sub impresia războiului polonez –va mai fi valabil în 1940 , la ultimatumul sovietic , când am cedat fără război.

Dacă cedările românești au ca temei lașitatea sau înalta rațiune.

Dacă –și în ce măsură–în comparație cu alte națiuni (cehii,polonezii, ungurii ș.a) românii au ceva caracteristic , aparte .NU aflu mai nimic din răspunsurile date în sept.'39

Ba da,aflu:că războiul este fatal]

-C.Argetoianu

Consilier regal, președ.Senatului :"**Războiul este tot ce vreți –și tot ce nu vreți "**

-prof.C.Rădulescu-Motru

Președ.Academiei , vicepreșed.Ad.Deputaților :"**Războiul nu este un scop în sine , ci este un mijloc.Nu se bat popoarele între ele fiindcă au instinctul de ase bate , ci fiindcă au, prin biruință, mijlocul de a-și asigura un câștig material sau moral.**

După câștigul ce se urmărește ,este și forma războiului.O cucerire teritorială impune un război violent și de scurtă durată ;o supremație economică și culturală –o înarmare meticolos pregătită și de lungă durată.

Destinul popoarelor este hotărât de conștiința forței lor. Conștiința forței stă la obârșia războiului ,iar înarmarea dă acestei conștiințe încrederea de sine[...]

Războiul îl începe totdeauna acela care se crede mai puternic "

-GGMironescu :o crimă

Consilier regal,fost prim-ministru :"**Războiul e o crimă.Este o crimă nu numai contra indivizilor sau națiunilor , ci și contra omenirii și contra civilizațiunii.**

Au fost și sunt încă azi cugetători cari susțin că războiul este necesar ,că el ar fi un mijloc care ar face să triumfe dreptatea și o selecționare a celor mai tari , impsă de legile inexorabile ale naturei .Dar aeste susțineri sunt adevărate aberațiuni .**A pretinde că trebuie să omori pe vecin pentru a-ți câștiga drepturi și că omenirea nu poate progresa decât prin crime** ,înseamnă a tăgădui sentimentele omenești și a răsturna toată logica gândirii [...]

Nu războiul ci pacea este calea progresului "

-prof.Gh.I.Brătianu :o prăbușire de civilizație

"**Războiul** ,în general, cu mijloacele moderne de distrugere , nu poate fi privit , mai ales dacă se prelungește , o prăbușire de civilizație .De pe urma unui astfel de măcel –și desigur sunt unii care și-au făcut această socoteală – **decurg cele mai cumplite frământări și răsturnări** , în ordinea politică socială sau economică.

Nu mă gândesc numai la ruinele materiale , dar și la **sălbăticia morală, care va crește ca buruiana pe ogorul părăsit** .[...]

...**Pentru noi** , o spun aici încă o dată, cu întreaga conștiință a împrejurărilor :**nu poate fi decât un singur război , acelu de apărare a granițelor** , dacă vreun alt stat , oricare ar fi el,s-ar gândi să le încalce sau să le știrbească.Dar în afară de acest caz, a cărui inițiativă nu este și nu trebuie să fie a noastră,**n-avem nimic de căutat sau de folosit din luptele altora ;doar totul de păgubit .**

Se fac adesea comparații cu situația din 1914-'16 .Atunci aveam însă de revendicat , cu orice jef, dreptul la unitatea națională.**Azi avem de păstrat hotarele** , de încheșat mai temeinic

rosturile și așezarea țării.

Trebuie deci **să rămânem stăpâni pe voința și avutul nostru**:să-l dăm cui socotim că ne folosește ,călăuziți numai de **egoismul sacru al apărării și al securității României "**

-g-ral V.Rudeanu :lege ineluctabilă

"Cicerone zicea:<*Cum sunt două feluri de a desbata , unul prin discuții , altul prin violență , convine a se întrebuița cel din urmă dacă primul nu izbutește >*

Au trecut , de atunci, mai bine **de 2000 de ani și nimic nu s-a schimbat** .[...]

n-au slujit ,în timpurile din urmă, nici **savantele încercări ale președintelui Wilson**,creatorul Ligii Națiunilor ,nici **acordul solemn iscălit la Paris** împotriva războiului ,acum unsprezece ani , de delegații a 16 popoare .

Progresele sociale și ale științei , care se credea că vor duce la înlăturarea războiului,**n-au făcut decât să-l lărgească și să-l înrăutățească**.Ideile de dreptate și de egalitate au dus la serviciul militar obligatoriu pentru toți,și la națiunea armată , iar descoperirile științei , la noi puternice mijloace de distrugere și la războiul total.

Astfel ,**războiul apare ca o lege** dela care omenirea , cu toate străduințele elitelor sale, o **consecință fatală a naturii omenesti** , ca o **realitate groznică dar ineluctabilă**; ca o **încercare hotărâtoare de vrednicie și virtute** ;în sfârșit, ca o **judecată neânduplecată** , după unii **chiar divină,care rânduește pe primul plan popoarele inteligente , prudente , prevăzătoare , active, eroice, și osândește la umilință și peire pe cele cari , stăpânite de slăbiciuni, trăesc din visuri și închipuiri** .[...]

...Oricum ar fi, atunci când libertatea și existența unui popor sun în joc,**războiul rămâne și astăzi**, ca altădată,**singurul mijloc prin care el își afirmă voința supremă de a fi**,sădind totdeauna , în conștiința omenirii ,**drepturile sale la viață neatârnată și propășire** . Jertfele lui rămân în istorie **pilde nemuritoare de glorie și măreție** ."

-ACCuza :asigură dezvoltarea progresivă a omenirii

Consilier regal :"**Războiul**, cutoate distrugerile lui de vieți și de bunuri, cu toate pagubele și suferințele lui – *paradoxal*:este **asigurarea dezvoltării progresivea omenirii**.Progresive nu stagnante .

Ca să înțelegem acest paradox al războiului, se cere **să-l privim în lumina legei naturale a naționalității** , care îl produce și îl justifică.Ea zice:*Naționalitatea este puterea creatoare a culturii umane –cultura, puterea creatoare a naționalității*.

Războiul vine să înlătore din cale națiilor piedicile care se opun dezvoltării naționalității lor asigurând astfel propășirea umană.Chiar și contra lor însăși! [...]

Să nu facem dar –în fața războiului – pe indignații de barbaria lui , pe regeretanții sentimentali .Ci să vedem realitatea cum este –a legilor naturei –conformându-ne cerințelor ei .

Noi românii – stăpâni pe ce este dreptul nostru – nu putem avea oricând decât **o singură directivă :războiul pentru apărarea hotarelor , dacă ar fi încălcate** .

România a Românilor "

-prof.S.Mehedinți :întoarcerea la sălbăticie

"**Războiul e o însușire a sălbătăciunilor carnivore** .Erbivorele nu ucid .Omul, măcar că nu e carnivor sadea,a ajuns să-și mănânce și pe semenii săi.Un neam de negri din bazinul Nilului de Sus, când pleacă la război strigă *niam-niam*, adică:vrem carne, carne...

Pe scurt:**războiul sălbatecilor este o luptă ca între fiare** .

...Între oamenii civilizați e altfel: nici o nație nu dorește războiul

Când **Chamberlain** s-a întors anul trecut de la Munchen, cu o umbrelă în mână, lumea din Londra i-a făcut o primire ca unui împărat .-**Francezii** au clădit și ei un fel de zăgaz în contra războiului (linia Maginot) –**Italianii** la fel, numai de lupte nu le arde .**Belgienii, Elvețienii , Olandezii , Norvegienii , Suedezii** ...toți se apără de stafia războiului .

Pentru țările culte , războiul însemnează întoarcerea la sălbăticie.

Cum de s-a aprins iarăși flacăra cea grozavă ?**Secolul nostru ar fi fost începutul păcii veșnice ,dacă Haga și Geneva ar fi avut putere de a înfrâna crimele între state** .

Cu zece sau douăzeci de mii de avioane ,**Societatea Națiunilor** putea împiedica înarmarea celor care nu vor să respecte **Dreptul Internațional** .

Cine ar fi fost nebun să înceapă harța, când ar fi simțit deasupra creștetului pumnul omenirii întregi ! La Haga și Geneva, unde și cei mici judecau pe cei mari, am fi putut îndrepta toate greșelile din trecut [...]

Destul că nații ,cu totul nevinovate sunt acum silite să se pregătească amarnic de război , ca să se apere de "ilegalitatea internațională"

Căci este și un Război necesar și sfânt –cel de apărare .

Sfânt , fiindcă nu este nimic mai scump decât libertatea ; și necesar , fiindcă acela care nu se apără e amenințat cu peirea [...]

Așa dar,**carnivorele mari** ,care stau acum la pândă ,și **șacalii** care es la drum ca să se aleagă și ei măcar cu un ciolan,să-și aducă aminte de grozăviile grozavului război trecut și **să înțeleagă că :războaiele de pradă sunt o întoarcere la sălbăticia carnivorelor și toate , toate crimele se plătesc și se răsplătesc "**

16.)15-19 sept.'39.România încercuită :între solidaritate și amenințări .

[**LD: atenție : doc dat și la Guv.Călinescu XVI**]

[**LD:aceste presiuni făcute pe filieră diplomatică ungaro-germano-italiană sunt fără echivocuri. și surprind gama de subiecte sub care era intimidată România.Desfid pe oricine încearcă să catalogheze comportamentul României cu mersul pe "două cărți" ,"duplicitate" ,"neloialitate" Aceste etichete (și complexe),fără subterfugii speculative ,fără lamentații și plusări inutile ,trebuie confruntate în lumina realităților.La acest capitol,documentele italiene sunt de mare utilitate .]**

-15 sept.Budapesta respinge contrapropunerea Bucureștiului

(*I documenti diplomatici* ,ottava serie ,vol XIII Libreria dello stato ,Roma , MCMLIV)

București.**Ghigi către Ciano:Bardossy** (reprezentantul Ungariei la București) i-a relatat că a fost chemat de **Gafencu** care i-a înmănat o **contrapropunere românească** (cunoscută și acceptată de iugoslavi) la propunerea maghiară.**Bardossy consideră textul român foarte anodin, vag, și greu de acceptat de Budapesta** .(doc.nr.221,pag.137)

-16 sept.București:contrapropunerea româno-iugoslavă făcută Budapestei

București.**Ghigi către Ciano:**Gafencu i-a comunicat și l-a informat privind conținutul contrapropunerii (româno-iugoslave) făcută Budapestei .I-a citit textul și l-a comentat ,spunându-i că este mult mai avansat decât Acordul de la Bled.**I-a mai vorbit de declarațiile calomnioase la adresa României , făcute de Csáky în fața Comisiei Parlamentului maghiar.**(doc.156)

-16 sept.Parisul îngrijorat că după Polonia va veni rândul României

(*I documenti diplomatici* ,nona serie ,vol I , Libreria dello stato ,Roma,

Roma.**Ciano către Mussolini** Ciano relatează discuția cu ambasadorul francez la Roma, **François-Poncet** (reîntors de la Paris, unde a discutat cu Daladier ș.a.)

Ambasadorul francez i-a spus că **guvernul francez are o serie de motive să se teamă că Germania , odată învinsă Polonia,va trece la o acțiune rapidă pentru a ocupa România .**

Că, într-o atare situație,Franța va trimite un Corp de expediție în Balcani , pentru a stăvili înaintarea germană ;că ar fi și în interesul Italiei ca în zona balcanică să nu se producă asemenea etc etc... Ciano i-a răspuns că, deocamdată, nimic nu indică că Germania ar avea intenția să atace România.(doc.250, pag.153-154)

-România,interesată în meținerea neutralității

(*I documenti diplomatici* ,nona serie ,vol I ,Libreria dello stato ,Roma,)

16 sept.Monaco de Baviera .**Convorbire Canaris** (șeful Serv.de Informații ferman) cu **Carboni** (omologul italian).Într-un detaliat raport (consemnat de Canaris) cei doi sintetizează **atitudinea țărilor din zona balcanică** față de evenimentele în curs.

-România ,înconjurată de trei puteri cu aspirații teritoriale ,este ,în lipsa unui ajutor imediat

din partea Angliei și Franței ,**foarte interesată în menținerea neutralității** .

-**Ugaria** ,legată de Germania prin poziție și interese,**nu se va ridica contra României fără consensul german**

-**URSS** ,există multe semne de **o apropiată intervenție în Polonia,în parte încurajate de noi Presiuni puternice asupra Turciei și României** (doc.nr 308 , pag.190-191)

-18 sept.Neutralitatea României față de intervenția sovietică în Polonia

(*I documenti diplomatici* ,nona serie,vol I ,Libreria dello stato ,Roma,)

București.**Ghigi către Ciano .Guvernul român confirmă neutralitatea României față de intervenția Rusiei în Polonia** .Guvernul român consideră că **Tratatul de alianță româno-polon nu poate fi aplicat** deoarece:

-guvernul polonez nu a cerut intervenția României ;

-statul polonez a ajuns complet dezmembrat ;

-Anglia și Franța (unite cu Polonia prin garanții)nu au intenția de a declara război URSS (doc.288, pag.182)

-19 sept.Beck confirmă corectitudinea României

(*I documenti diplomatici* ,nona serie ,vol I ,Libreria dello stato ,Roma,)

București.**Ghigi către Ciano**.A avut o convorbire cu Beck(refugiat la București)

La întrebarea lui Ghigi privind poziția României ,i-a răspuns că **<fără presiuni din partea sa, a evitat să târască această țară într-o acțiune ce ar fi putut-o expune la imense pierderi >**

În ciuda reticențelor lui Beck, Ghigi nu are nici un dubiu că **guvernul polonez se va transfera în Franța curând ,rămânerea sa în România fiind imposibilă ,guvernul român fiind preocupat să-și mențină propria neutralitate.** (doc.310, pag. 194)

-20 sept.România conectată la evenimentele internaționale

("România" , an II, nr 473, 22 sept.'39)

-**Guvernul Român** a încuviințat **plecarea refugiaților poloni civili din România**.S-au înființat **birouri de eliberare a biletelor de tranzit** pentru persoane și automobile la :Cernăuți, Pașcani, Roman,Bacău, Focșani, Fălticeni, Iași ,Vaslui , în localurile prefecturilor județene.

S-a dat **o ordonanță prin care se interzicea cumpărarea** vhiculelor , armelor , obiectelor prețioase și devizelor **de la refugiații polonezi.**

Membrii guvernului polon și militarii polonezi,vor rămâne în țară.

-**Comunicatul francez** (radior) :noaptea a fost calmă pe întregul front .Aviațiile de vânătoare au dat mai multe lupte .

-**Comunicatul sovietic** (Tass) :armata roșie a continuat **înaintarea pe teritoriul polon ,linia Vilno-Lwow.**

-**Comunicatul german**(DNB):trupele germane risipeau ultime centre de rezistență poloneză , **fixându-se pe linia de demarcație definitivă ,convenită între guvernul german și cel rus. Lupte grele la Varșovia.**

-**Comunicatul italian**(Stefani) :comentează remarca autorităților rusești în ce privește **corectitudinea autorităților românești pentru păstrarea intactă a neutralității țării .**

După **conferința mixtă ruso-română**,pentru regularea chestiunilor de frontieră,**comandamentul rus a declarat că va respecta cu multă grijă frontiera română .**

17.)21 sept.'39.Asasinarea lui Armand Călinescu

[LD:Vezi pe larg la fișier Guvern Aici semnalez doar instantaneul internațional]

-Scena internațională și actorii principali

("România","Universul","Semnalul" ,"Porunca Vremii","Ordinea" , "Azi","Muncă și voie bună" , "Neamul Românesc" ș.aș.a)

-**Varșovia** (Rador):bătălia pentru Varșovia
-**Londra** :guvernul englez a publicat o "*Carte Albă*", cuprinzând toate **documentele privind problema germano-poloneză**
-**Hitler**: În cursul dimineții, **vizita trupele din Danzig***apoi la Gdynia și alte orașe poloneze, întâlnindu-se cu Göring.

***Notă:"Porunca Vremii "despre discursul lui Hitler**

[LD: nu trebuie generalizat cu pozițiile românești ! Iată un ziar pentru care războiul dus pentru eliberarea Cehiei ,a Poloniei,devenise "lipsit de sens" , iar propunerea de pace a luiHitler era glorificată]

Regreta faptul că ,din cauza dispariției lui Călinescu,nu putuse să comenteze pe larg discursul de la Danzig al fuhrerului,care ar fi fost de o "covârșitoare importanță"

De ce ? Pentru că "Oricât de vehemente ar fi adversitățile ,nimeni nu poate nega însă că **Fuehrerul-Cancelar s-a situat ,cu discursul său de la Danzig, în slujba păcii și că foarte multă lume de bun simț din chiar țările democratice ,așteaptă de la dictatura fascistă , intervenția prestigioasă care ar pune capăt unui război lipsit de senz , dar aducător de foarte multe nenorociri "**

-**Berlin** (DNB) bilanț a prăzii de război :170.000 prizonieri ,320 tunuri, 40 tancuri ...

-**Polonia:Comisia mixtă germano-sovietică fixează linia de demarcație** pe teritoriul polonez ocupat .

-**Roosevelt** :în fața Congresului american , propune ca America să fie pusă "**în situația solidă a neutralității reale și tradiționale**"

-**Halifax** :în Camera Lorzilor,argumenta **hotărârea Angliei de a continua războiul**, până la victorie.

-**Daladier**:discurs radio-Paris.: **împărțirea Poloniei fusese pregătită de germani și ruși, în timpul unor negocieri secrete** Franța **hotărâtă să continue războiul : " libertate sau moarte! "**

-**Herriot** (președ. Camerei):conferența la clubul american din Paris

-București .Ora 14.Asasinarea lui Armand Călinescu.

()Comentarii ,condoleanțe , din străinătate

Presa străină- belgiană, engleză, maghiară,germană, franceză ș.a.- a comentat și deplâns asasinarea lui Călinescu Guverne și personalități străine , au transmis condoleanțe.

Weiszacher (pentru Germania),Kiosseivanoff (pentru Bulgaria) , Metaxas(pentru Grecia) , Coredel Hull(pentru SUA) RHoare (pentru Anglia) , Tvetcovici (pentrulugoslavia) , Paul Teleki (pentru Ungaria) A.Thierry (pentru Franța) ("România" , nr 475, 24 sept.'39)

/Chamberlain

<În declarația mea din 20 septembrie -rostea el În fața Camerei Comunelor din 26 sept –am arătat pe scurt **problemele în fața cărora se află guvernul român din cauza trecerii pe teritoriul său a trupelor poloneze precum și a refugiaților civili.**

Guvernul Maiestății Sale **urmărea cu simpatie eforturile făcute de guvernul român spre a face față acestor probleme ,când am aflat de mișleasca asasinare a lui Armand Călinescu** > ("România" , an II, nr 479,28 sept.'39)

/Attlee

(fruntașul laburist englez):<Ne unim cu dl primministru în **simpatiile noastre față de poporul român.**> (Ibidem)

/Mussolini

<**Ducele** a fost foarte impresionat de asasinarea luiCălinescu .El nu crede că în spatele actului ar fi fost o manevră misterioasă din afară , ci mai mult **o reacție violentă la sancțiunile întreprinse de regim.**> (G.Ciano, *Journal politique*, p.157) _____

Guvern g-ral Gh.Argeşanu 21-28 sept.'39

Guvern C.Argetoianu ,28 sept-24 nov.'39

Grigore Gafencu –ministru de externe

[Înainte și după asasinarea lui Călinescu

[Înainte și după Pactul germano-sovietic]

18.)Ambasadori italieni către Ciano

(*"I documenti diplomatici italiani"*, ottava serie , vol.XIII, doc. 33 ; nona serie, vol I , doc.366,368,370,371,375)

-13 august ,Bucureşti, Ghigi :

...Titulescu-făuritorul reapropierii româno-sovietice -se întoarce ?

Diversi voci din cercurile politice româneşti , vorbesc cu insistenţă despre constituirea unui **guvern de "unitate naţională "** , și de eventualitatea **reîntoarcerii lui Titulescu** pe scena politică a României .Numele lui Titulescu trebuie pus în legătură cu o eventuală încheiere a **pactului anglo-franco-sovietic** , pentru care fostul ministru de externe (care ar fi fost **făuritorul reapropierii româno-sovietice**)s-a străduit să frâneze eventualele exigențe ale guvernului de la Moscova , și să obțină condiții favorabile pentru România .

-21 sept,Berlin ,Attolico :

...Călinescu=şeful partidei "neutraliste"

Ora 21,50 .Relatează reacția Berlinului la **asasinarea lui Călinescu** (caracterizat ca şeful "partidei neutraliste", diferit de Polonia) Spune că în cercurile germane se presupune că **asasinarea lui putea fi rezultatul unui complot pregătit din străinătate ,identificată fiind Anglia** .

...Gafencu este îngrijorat de înaintarea armatei sovietice în Polonia

Ora 23.S-a întâlnit cu Gafencu care este pradă unei vii agitații și preocupat de situația gravă a României .I-a spus că **armata sovietică avansează în Polonia** , în numele revoluției comuniste , și a ajuns la frontiera cu Ungaria , tăind comunicarea Germania (prin terit .polonez și rutean)

-21 sept.Roma.Ciano către Ghigi

...Situația la frontiera româno-polonă

Ora 24.Cere să cerceteze dacă **frontiera dintre România și Polonia** este ocupată de trupele sovietice și să-i raporteze urgent

-21 sept.Budapesta ,Vinci:

...În Balcani , frică !

Fenomenul general în Balcani : frica , frica de toate .**Nu numai de Germania, dar și de Italia**

-22 sept. București . Ghigi

...Frontiera româno-polonă ?

Ghigi face un Raport detaliat , privind situația de la frontiera româno-poloneză .În esență ,afirmă că guvernul de la **Moscova consideră ocuparea zonei de frontieră cu România ca definitivă** .

..Garanțiile anglo-franceze ?

Întrebându-l pe Gafencu ce se întâmplă cu garanțiile anglo-franceze în fața unui eventual atac rus, "**Gafencu s-a limitat să dea din umeri** "

...Călinescu asasinat de legionari ca răzbunare

[LD:apare o altă variantă privind asasinatul:legionarii]

Asasinarea lui Călinescu a tulburat profund opinia publică din România .Opinia generală este că a fost vorba despre **răzbuirea legionarilor ,pentru asasinarea lui Codreanu, pentru persecuțiile la care au fost supuși**.Măsurile luate contra lor sunt menite să împiedice orice activitate politică a acestora.

-25 sept.București.Ghigi către Ciano .

(*I documenti diplomatici* ,ottava serie ,vol XIII Libreria dello stato ,Roma.doc.430, pag.257-258).)

[LD:România încercuită din toate părțile, neutralitate pândită Las anume să cântărească diplomatul italian pericolele ce planau asupra României .Cu atât mai mult cu cât ele vor avea o **drastică confirmare ,în cele două etape ce se vor urma :1940,1944.]**

...Între pericolul german și cel sovietic

Un alt lung Raport în care explică situația gravă în care se află România .

Tendința ei de a fi docilă Germaniei ,procedând **cu polonezii precum a cerut Ribbentrop și executând obligațiile economice** față de Germania .

În clipa când **se aștepta ca trupele germane să ajungă la graniță ,s-a trezit cu cele sovietice** Situația ei **s-a complicat mult și grav odată cu retragerea refugiaților polonezi: guvern, armată ,civili.**

Pentru poporul român,**pericolul german semnifică război și ocupație militară** ,ca în 1917, cu **speranța unei intervenții și ajutor franco-englez** ,ca în 1918.

Pericolul sovietic , semnifică tot război și ocupație ,cu instaurarea regimului bolșevic , cu distrugerea clasei conducătoare ,după care nu mai rămânea nici o speranță.

Așa se face că intervenția germană, atât de temută până ieri, astăzi este considerată mai mică și preferabilă , decât invazia sovietică.

-26 sept.Sofia.Talamo către Ciano

(*Ibidem* , doc.nr.453,pag.272-273)

...Posibila intervenție sovietică în Basarabia și Bucovina

[LD:din acest document reiese că diplomații italieni ,ba și bulgarii,cred că românii au cunoștință de **acordul adițional secret din pactul germano-sovietic**,din moment ce vorbesc de **intenția rușilor de a interveni în Basarabia și Bucovina.**

Mai mult ,primministrul bulgar Kiosseivanov , foarte bine informat cu situația din România ,**avansează un scenariu care se va împlini – cu mici rețușuri - peste un an.]**

Premierul bulgar Kiosseivanov i-a făcut o prezentare –cadru a situației din România.

Din p.d.v.**intern, mișcarea gardistă ,pusă la cruce represivă după asasinarea lui Călinescu, poate antrena grave evenimente** Țara se află într-o dezorientare generală.

...Posibila abdicare a lui Carol II

Unele voci din România vorbesc de o eventuală **abdicare a regelui Carol** și de **sucesiune a lui Mihai** ,cu un **guvern care ,cu o nouă orientare , să facă posibilă colaborarea cu Garda de Fier .**

-Din punct de vedere extern,**Kiosseivanov consideră posibil un pretext favorabil unei intervenții sovietice în Basarabia și Bucovina .**

De aceea,**guvernul român a încredințat ministrului turc de Externe , un amplu mandat pentru a asigura Moscova de bunăvoința României** față de sugestiile și propunerile sovietice

...Bulgaria va revendica Dobrogea

-În aceste împrejurări,**în cazul unei coleziuni (atac)asupra României ,Bulgaria își va apăra propriile interese față de Dobrogea .**

19.) 27 sept.39.Capitularea Varșoviei

("România" , 29 sept.'39)

Varșovia capitula fără condiții ,la 27 sept'39.Trupele germane intrau în Varșovia. Predarea orașului era anunțată ,ca probabilă, pentru 29 sept.

Polonia, o națiune de 35.milioane de oameni , cădea în ghearele nemiloase ale invadatorilor .În aceeași zi ,Ribbentrop pleca la Moscova pentru tratative

20) "Bloc al neutrilor" , în frunte cu Italia

(I documenti.italiani ..., doc.nr.523,pag.314)

-30 sept.Roma.Mussolini către Victor Emanuel III

...Atragerea României

[LD: așa , ca să fac speculații jonglând cu "dacă " .De ce Spania și-a declarat și menținut neutralitatea și **România,nu ?** Chestiune geo-politică ? Dar dacă ar fi optat pentru acest Bloc ?]

Prezintă un Raport al situației generale europene , a poziției Italiei etc etc.Printre altele:

Se examinează **constituirea unui bloc al neutrilor ce ar avea în frunte Italia** , și care ar cuprinde și **Spania și diverse țări dunărene și balcanice ,printre care și România, ale cărei situații interne ș externe au devenit foarte delicate .**

-30 sept.Lisabona.Mameli către Ciano

...Orientarea României spre Italia

(Ibidem, doc. nr. 532, pag.319)

Ministrul român acreditat în Portugalia i-a explicat că **numirea lui Argetoianu la președinția guvernului , trebuie interpretată ca o mișcare abilă prin care să se evite ascensiunea spre putere a unor elemente absolut legate de interesele Germaniei , și care să orienteze politica românească spre Italia.**

30 sept.București.Ghigi către Ciano

(Ibid., doc. 539, p.322)

...Argetoianu ?:pro-Italia

Argetoianu a ținut să-i precizeze că a fost printre primii diplomați invitați la discuție, pentru a confirma ,astfel,**politica amicală a României față de Italia , politică ce corespunde și cu opiniile sale personale**

-Pact de neagresiune româno-sovietic ?

(Ibid., doc. 541, pag.323)

30 sept. București .**Ghigi către Ciano**: în cercurile jurnalistice circulă **zvonul că Gafencu va merge curând la Moscova** pentru a negocia un **pact de neagresiune româno-sovietic**.
Îl așteaptă pe Saracioglu care trebuie să se întoarcă de la Moscova
În relitate-opinează Ghigi- nu sunt indicii că Saracioglu a aflat la Moscova astfel de intenții .

21.)1 oct.'39.Întâlnire Hitler-Ciano:respectarea "sferelor de influență"

[LD .8 iulie 2006. Scrisesem o pagină de comentariu privind momentul. Am muncit mult la ea , pentru că vreau să folosesc varii argumente pentru a demonstra că eticheta pusă României de partener inconstant – întâlnită adesea tocmai în istoriografia germană -este caracteristic megalomanilor ce se cred "*stăpâni ai lumii*" și dau "note la purtare" statelor mici.
O pană de curent mi-a distrus textul ! Furioasă, nu mai pot să-l refac. Poate altădată .
Acum scriu despre **șantajul ordinar la care liderii germani și italieni** au supus statele mici.
Dacă este vorba de vreo "învățătură" pentru viitor , ea ar trebui să însuflească României neîncrederea în cuvântul celor mari.]

-Dacă România încalcă neutralitatea, va fi amenințată de toți.

(Andreas Hillgruber , *Les entretiens secrets de Hitler*, sept.'39-dec.'41, Paris, Fayard, 1969, pag.47-
(Participă Ribbentrop. Stenograma Schmidt)
Spre sfârșitul întrevederii , Ciano s-a referit la **situația din Balcani** și a vorbit de **posibila regroupare neutră a statelor balcanice** .

El a semnalat această preocupare ca venind din partea României.

Hitler a răspuns că atâta timp **cât România rămânea realmente neutră, ea nu trebuie să fie neliniștită** . De sigur, **dacă ea ar încălca neutralitatea sa, s-ar expune să fie amenințată de toți** .

-Războiul cu Polonia ; pactul germano-sovietic.

(*I documenti diplomatici* , nona serie, vol.I , Libreria dello stato , Roma., doc.nr.552, pag.332-339))
Hitler l-a primit în noua cancelarie. Prima parte a întâlnirii Hitler a dedicat-o **războiului cu Polonia** , pe care-l considera terminat . Apoi a vorbit despre situația din Est, în urma războiului și a **pactului germano-sovietic**. A mulțumit și apreciat atitudinea Italiei.

-Blocul balcanic neutru ar fi util

În ce privește regiunea balcanică, el consideră că **un bloc neutru se poate cristaliza, fiind foarte util**.

-Germania va încuraja atacul contra României , dacă

În ce privea România, el considera necesar **să fie exclus orice atac străin asupra ei, până ea își va păstra o deplină neutralitate** .

Dacă Bucureștiul își va modifica o asemenea linie politică , Germania va încuraja atacul contra României , va ajuta cu orice mijloace Rusia, Ungaria și Bulgaria , țări destinate să lichideze chestiunea românească

Germania nu are ambiții (pretenții) asupra României

-Respectarea zonelor de influență

Ca și cu Italia, ca și cu Rusia, sunt fixate zone de influență , și Germania înțelege să le respecte cu strictețe. Nu a pierdut ocazia să-i spună lui Ciano că el consideră **Italia țara care trebuie să devină "stăpânul absolut" al Mediteranei, cu interese economice în toate țările peninsulei balcanice**.

21.)2 oct.'39.Răspunsul anglo-francez la propunerea de pace germano-rusă.

("Semnalul" ,an II, nr.495 ,3 oct.'39)

[LD:În timp ce la Berlin **Hitler și Ciano** fixau politica Axei în eventualitatea unui conflict generalizat,iar **alianța ruso-germană își clama avertismentele** cu puternic accent ultimativ, la adresațăriiilor pândite,**Londra și Parisul** pregăteau răspunsul la **propunerile de pace germano-sovietice** (29 septembrie)

Scrisesem și pe marginea acestui document un comentariu amplu, pe care pana de curent mi l-a ars .Acum mă rezum la a semnala că multe ziare românești au reprodus acest răspuns , cu litere mari ,pe măsura speranțelor pe care românii și le puneau în statele democratice occidentale . Mai scrisesem că ,în România, odată cu acest răspuns s-a știut că războiul departe de a fi localizat (sau terminat),se extindea.]

-Churchill :Anglia nu va îngădui "*închiderea dosarului*"

Londra.Într-un discurs radio-difuzat **Churchill** declara **hotărârea Marii Britanii de a continua războiul** , până la înlăturarea regimului hitlist , nepermițând "*închiderea dosarului*" pentru că victimele –recte Cehoslovacia și Polonia- "*au încetat din viață*"

-Răspunsul anglo-francez în 3 puncte

- 1.Înlăturarea regimului hitlerist
- 2.Restaurarea independenței Poloniei
- 3.Reînființarea Cehiei independente

23.)Oct.'39 România între "ciocan și nicovale "

(*I documente diplomatice* ...,nona serie ,vol I ,

[LD:titlul este dat de mine .Pe semnificația acestei zicale,argumentasem că România, departe de a fi mers cu "*fundul în două luntri*",a încercat să-și ferească securitatea și independența în vălmășagul (mai elegant, se spune "conjunctura")creat de **pactul germano-sovietic** ,ca "supliment" la **axa Berlin –Roma** ,care pusese surdina pe pactul "*anticomintern*".

Nestatornica Românie ?! Să scrie așa istoricii germani,ruși,italieni,unguri și bulgari, și alți "specialiști" în acordarea notelor de bună purtare a statelor ,când abordează diplomația perioadei,nu noi.Fără ton agresiv –polemic,sau etichetări.

Cu dovezi care ,secrete în 1939, au devenit cunoscute între timp.

Voi avea grijă ,însă,să nu cad în păcatul de a apăra și "flerul" politicienilor români din epocă, care, adesea,s-au lăsat antrenați (manipulați)în scheme iluzorii ,dând dovadă de miopie politică. Este și cazul acestei construcții diplomatice a neutrilor , în aparență inițiată de italieni , în realitate ,pur și simplu ,o fază tranzitorie în planurile lui Hitler.]

-2 oct.România interesată de blocul neutrilor balcanici

București.**Ghigi către Ciano:**Gafencu l-a chemat cu o zi înainte pentru a-i transmite o știre în legătură cu **voiajul lui Ciano la Berlin** (1 oct) privit ca **o nouă inițiativă pentru pace** ,de care România este foarte interesată.El a cerut și promitea să țină cont de sugestiile italiene.

-6 oct.Acordul iugoslavo-româno-ungar de reducere a efectivelor la frontieră.

Budapesta .**Vinci către Ciano:**Acordul avansat de ministru de Externe al Iugoslaviei a ajuns la români și unguri și **cele două guverne sunt de acord să diminueze cu 30 % efectivele de la frontieră** , în jur de 10 octombrie.

După cum i-a spus Csáky,**Gafencu** l-ar fi întrebat dacă este cazul **să se publice un comunicat** ,având în vedere situația generală.

Csáky consideră că este și în interesul Ungariei să ajungă la un acord cu România , **deși opinia publică se gândește mereu la Transilvania** . (doc.nr.634, pag.389)

Într-un alt raport, Vinci arată că , după părerea lui Csáky, **punctul nevralgic este Bulgaria , unde opinia publică este nerăbdătoare să ocupe Dobrogea** .(Vol.I, doc.638, pag.392)

-România trimite trupele disponibile la granița extinsă cu sovieticii

-12 oct.București.**Ghigi către Ciano:** Înțelegerea intervenită cu Ungaria privind retragerea parțială de trupe de la frontieră , a fost bună pentru România , care **și-a putut trimite spre Bucovina și Basarabia trupele disponibile.**

Fără să-și facă mari iluzii ,guvernul este **satisfăcut pentru îmbunătățirea relativă a relațiilor cu Budapesta** .(Vol.I,doc.nr.736)

-11 nov..București.În lipsa lui Ghigi (convocat la Roma), Însărcinatul cu afaceri interimar este Capace.**Capace către Ciano** :De la Cernăuți i s-a comunicat că **armata română a reluat construcțiile de apărare de-alungul Nistrului** , în regiunea Hotin.

Aceasta dovedește că **România este hotărâtă să apere Basarabia, în special Bucovina ,de o invazie rusă** .(Vol.II, doc.178,pag.138)

-13 oct.România interesată de regruparea statelor balcanice sub egidă italiană.

București.**Ghigi către Ciano:** A avut o lungă **întrevedere cu Gafencu** , preocupat de regruparea statelor balcanice sub egida Italiei.După el,**o inițiativă italiană în acest sens, va fi bine primită de România și de alte state balcanice**, având mari posibilități de succes ,dacă prin ea **se conservă pacea în Balcani și Mediterana**.(Vol.I, doc.nr.736)

-Germania privește planul italian ca o contracarare a inițiativelor anglo-franceze

Aceeași zi.București.**Ghigi către Ciano:**ministrul Germaniei la București, **Fabricius**, i-a comunicat că guvernul german privește favorabil inițiativa italiană, **ca o contracarare a inițiativei franco-engleze de atragere a Turciei** (doc.nr.737)

-Bulgaria manifestă scepticism privind intențiile României

Aceeași zi.Sofia.**Daneo către Ciano:**viu interes manifestat în cercurile politice bulgare față de **încercările României de a destinde relațiile cu Bulgaria**, analoage cu cele efectuate cu Ungaria.În general,**se manifestă scepticism cu privire la posibilitatea unor concesiuni din partea României** ,fără intervenția Romei ,**către care se îndreaptă speranța Bulgariei** . (doc.738)

-16 oct.Ungaria va stăvili pătrunderea rușilor peste Carpații Transilvaniei

Budapesta.**Vinci către Ciano:**În cercurile politice budapestane există părerea că **Rusia, după rezolvarea problemei baltice,va trece la rezolvarea chestiunii Basarabiei**

În această eventualitate ,**guvernul maghiar reflectează serios asupra pericolului rus** ,caz în care "**Ungaria, asumându-și sarcina istorică pentru binele întregii Europe,va trebui să stăvilească pătrunderea lor peste Carpații Transilvaniei** "

-18 oct.România se crede protejată de Germania !

București.**Ghigi către Ciano:****Gafencu era de părere că Rusia nu va ataca România** , bazându-se pe **interesul Germaniei ca România să fie lăsată în pace** ș.a,ș.a

24.)Admirații și "admirații" românești

[LD:presa românească (și radioul)era copleșită de declarații, comunicate ,hărți,comentarii ,proponeri și contrapropuneri din cea ce s-a numit în epocă "războiul declarațiilor ".În "România în vâltoarea..." am încercat să reconstitui acel război psihologic, în care șantajul și amenințarea țineau loc de notificare diplomatică ,iar discursurile și contradiscursurile se făceau în văzul opiniei publice.În infernalul zgomot de fond ,este greu să discerni curente profunde care vor fi stăpânit mintea și conștiința românilor .Doar după exprimarea admirațiilor se mai putea presupune spre cine și spre ce mergeau simpatiile românești. O mostră:]

/Iorga :fie binecuvântat Versailles !

("Neamul românesc, an XXXIV, nr 227, 13 oct.'39)

"[...] răsună strigătul de bucurie pentru că **"vinovăția" de la Versailles s-a înlăturat** .

Dar **oropsitul Versailles** n-a comis numai greșeli a căror origine, singura ,a fost în teama de **revanșă germană ,teamă care s-a dovedit întemeiată.**

Căci acel tratat ,de care ar fi să nu se mai audă,**a adus omenirii ,supt influența americană a nedreptățitului Wilson**, și una din **marile solii de libertate , a cărei faimă nu va pieri niciodată.**

Acolo s-a proclamat , ca și în actele internaționale contemporane **pentru Austria** [tratatul de la Saint Germain] ,**pentru Ungaria** [tratatul de la Trianon] **necesitatea ca** , în margini cari n-au fost totdeauna trase exact , fiindcă nu se putea altfel,**națiile să se bucure de dreptul lor cel mai firesc** .Și pentru aceasta ,**fie binecuvântat Versailles!** "

/"Porunca Vremii" :anul 18 al erei fasciste !

("Porunca Vremii" , an VIII, nr.1489, 30 oct.'39)

La 28 octombrie , cu prilejul aniversării **17 ani de la marșul asupra Romei ,Mussolini** a ținut o **scurtă cuvântare** din balconul palatului Venezia din Roma.

Ducele a primit **legitimația nr 1 de membru al partidului fascist**,pentru anul 18 al erei fasciste . Partidul numără **21.600.000 de italieni și italice** .

25.)18 oct.'39.Poziția Axei față de Acordul anglo –franco-turc

(*I documenti diplomatici...* nona serie, vol I)

[LD:desigur,documentele franceze și engleze au importanța lor și au și fost intens folosite. Pentru această etapă de început a războiului ,filiera diplomatică italiană are o importanță deosebită pentru clarificarea situației României,având avantajul de a dezvălui planurile adversarilor față de ea,și rolul pe care Italia , la un moment dat ,a vrut să și-l adjudece în Balcani. De aici , frecvența cu care apelez la ele.]

-Acțiune împotriva Germaniei,prin România !

21 oct.Berlin.**Atolico către Ciano**:raportează impresiile din cercurile germane privind încheierea acestui acord inamic.Una din ipotezele lansate este că ,**în spatele acestui acord ,este o acțiune anglo-franceză împotriva Germaniei ,prin România.** (doc.848,pag.539)

-Gafencu să fie avertizat !

22 oct.București.**Ghigi către Ciano**:Ambasadorul german Fabricius i-a prezentat p.d.v. față de acord,interpretat cu severitate ,ca **un pas ostil al Turciei față de Germania.**

Fabricius nu era încă în posesia unor informații privind vreun **articol prevăzând garanții pentru Grecia și România.**

De ceea,el considera necesar ca **Gafencu să fie avertizat asupra neoportunității includerii unui asemenea articol în textul acordului**,care ar contrasta cu asigurările date de el în perioada anterioară ,când susținea neinclusiunea Înțelegerii Balcanice în text (doc 851,pag.543-544)

***Notă:Turcia acordă ajutor Angliei și Franței, nu României !**

[interpretarea art 3 din acord de către directorul general al Afacerilor pentru Europa și Mediterana de la MAE italian]

21 oct.Roma.**Buti către Ciano**:prin **articolul 3 din Pactul de la Ankara** ,Turcia se obliga să coopereze cu Anglia și Franța relativ la **garanțiile acordate României și Greciei** (4 aprilie '39) și **să presteze ajutorul său ,dacă națiunea engleză și franceză se vor găsi implicate în conflict** Din aceasta se putea constata că garanțiile acordate de puterile democratice României ,aveau un caracter unilateral , și că **guvernul turc și-a asumat un ajutor indirect , acordat Franței și Angliei, nu României.**

-Gafencu:România nu poate repudia garanțiile anglo-franceze

[LD:dacă prin explicații "diplomatice" se înțeleg formulele întortochiate și echivoce,atunci, da , Gafencu a dat explicații diplomatice.Pentru că el justifică , pe de o parte ,de ce România nu putea respinge garanțiile anglo-franceze, pe de altă parte ,că aceasta nu modifica prin nimic poziția sa de neutralitate .Nu urma decât să-și arate din nou interesul pentru "blocul neutrilor",sub egidă italiană.Ceea ce a și făcut .Să fie acesta mersul pe "două cărți "al României ? Și dacă da,el trebuie să fie eludat ?]

22 oct.**Ghigi către Ciano**:a discutat cu Gafencu despre **art.3 al tratatului anglo-franco-turc** și Gafencu a demonstrat îndelung că **articolul nu schimbă poziția României**. El n-a fost consultat privind includerea acestui articol (fostul art.6 din declarațiile preliminare), dar că **guvernul român , în orice caz, nu putea repudia garanțiile unilaterale franco-engleze** – la care se referea art 3 –**nu atât pentru valoarea lor actuală , cât pentru ipoteza că Marile Puteri beligerante vor depune armele și vor ajunge la un acord , în care caz aceste garanții vor obliga Anglia și Franța să susțină , în noua configurație europeană, menținerea integrității teritoriale a României** (doc.852, pag.544)

-Csáky:din ce în ce mai greu rezistă la o politică "prudentă "

23-24 oct.Budapesta .**Vinci către Ciano**:S-a întreținut îndelung cu **Csáky** despre **raporturile ungaro-române** .Csáky i-a spus că are informații privind **relansarea persecuțiilor minoritarilor din Transilvania** (arestări , împușcări) Românii dădeau vina pe Garda de Fier , dar era absurd să gândești că ungurii puteau aparține unei asemenea mișcări naționalist-șovine românești. Csáky spunea că presa maghiară nu a difuzat aceste știri ,dar că **președintele guvernului, Teleki ,și alți numeroși membri din guvern,erau transilvăneni** și erau foarte sensibili la **întâmplările din această regiune**

În această idee,**Csáky a repetat că-i vine din ce în ce mai greu să reziste cu politica sa prudentă** ,față de **nerăbdarea militarilor și patrioților față de ce se petrecea în Transilvania**. (doc. nr.862, pag.550-551)

Din surse confidentiale (pe care urma să le verifice) i s-a transmis că **numeroși tineri din "Rongyós Garda"**- formație care în Rutenia a provocat cunoscutele dezordini pentru a prepara anexarea regiunii la Ungaria – **vor trece curând în Transilvania pentru a pregăti agitații similare și prompte la momentul oportun** . (doc.373, pag.561)

-Gafencu:Boc al neutrilor, cu Antanta Balcanică+Ungaria+Bulgaria

1 nov.București.**Întrevedere Ghigi –Gafencu** .

(*I documenti diplomatici* , nona serie, vol.II, doc.69,pag.49)

Discută despre regrouparea statelor balcanice.După Gafencu, această rerupare ar trebui să se realizeze , inițial, ca **un simplu bloc al neutrilor** , la care să adere toți **membrii Înțelegerii Balcanice ,Ungariei și Bulgariei** .Blocul s-ar putea conditui ușor ,având **la bază calitatea lor de neutri** , și numai ulterior să-și consolideze raporturile , regelementându-și problemele ,pe baza unor concesi reciproc .**Iugoslavia ar putea inițiativa**, iar **Italiei i-ar reveni patronajul și protecția** .

26.)Nov.'39.URSS:schimbarea formulelor propagandistice

(*I documenti diplomatici* ,nona serie,vol.II,doc.85,pag.58-64)

[LD:În "România în vâltoarea..." m-am ocupat pe larg de confuzia și degringolada care a dominat instrucțiunile Cominternului față de partidele comuniste în ce privea politica externă sovietică după Pact.Am făcut chiar un "studiu de caz" din situația PC din România,motiv principal pentru care cartea mi-a stat 4 ani în editură și primise sentința de a fi topită,în mai'85.

În această nouă variantă despre toamna '39 ,întăresc cu documentele din sursă diplomatică italiană,pentrucă ele completează edificator chestiunea.]

/Germania vrea pacea,Anglia și Franța vor război

1 nov.'39.Moscova.**Rosso către Ciano**:Presa sovietică publică **discursul lui Molotov**

cuprinzând aprecieri privind evenimentele din ultimele două luni :**apropierea politicii germano – sovietice ;dezintegrarea Poloniei ;războiul anglo-francez contra Germaniei.**

"Examinând repercusiunile acestor evenimente ,el a relevat **necesitatea de a regândi și reformula vechile formule** cu care publicul sovietic era obișnuit -aluzie evidentă la **gestiunea diplomatică Litvinov-când se vorbește despre <agresor> și <agresiune>** Până acum ,se atribuiau aceste epitete statelor fasciste și în deosebi Germaniei .

Astăzi ,situația s-a schimbat ,pentru că **Germania oferă pacea , în timp ce Anglia și Franța vor să continue războiul** ,din motive egoiste, coloniale,și nu din grija pentru restaurarea Poloniei .

"**Aceste cuvinte** –apreciază diplomatul italian -erau destinate opiniei sovietice ,**dezorientată în fața subitei schimbări a politicii externe a Kremlinului** și pentru a justifica ,propagandistic, că **Germania nu mai era "agresor"**

/Un mister:omisiunea României în discursul lui Molotov.

"Demn de notat – continuă Rosso – **omisiunea României ,unica dintre țările europene vecine cu URSS ce nu a fost menționată "**

/Neutralitatea URSS= libertatea de acțiune

Care sunt adevăratele planuri ale Moscovei ? La această întrebare Rosso nu poate da un răspuns categoric.**Singurul lucru cert** –avansează el-este că **neutralitatea proclamată de Molotov** trebuie înțeleasă **ca libertate de acțiune ,ca libertate de manevră** ,Kremlinul nefiind decis să intre în război.

-Gafencu:o agresiune sovietică asupra României nu este iminentă

București.1 nov.**Ghigi către Ciano** :Apropo de discursul lui Molotov ,**Gafencu** i-a exprimat părerea că **nu pare a fi probabilă , iminentă, o imediată agresiune sovietică asupra României** (Ibid.,doc.74,pag.51.)

-Stare de spirit contrariantă în București

-Insinuantă propagandă filo-bolșevică

[LD:mai ales după revoluția din 1989, în dezbaterile privind **istoria comunismului în România**, se vorbește adesea , ca despre un merit specific românesc, faptul că nu a pătruns, că nu avea aderenți etc etc.A devenit un automatism caracterizant povestea cu cei cca 1000 de membri de partid , cât avea PCR în 1944.Studiind interbelicul românesc, am constatat că România nu putea fi considerată o excepție , privind pătrunderea acestui curent,și ,am semnalat totdeauna voturile acordate organizațiilor mascate , în diverse regiuni și straturi sociale.Am explicat și fenomenul succesului acestuia în rândurile minorităților(raportat la majoritari) și în mediile orășenești (nu neapărat la clasa muncitoare)Vezi pe larg la **fișier PCR** sau la **Fișiere electorale** . Iată că diplomatul italian sesizează fenomenul și încearcă să-l explice]

București.4 nov.**Ghigi către Ciano**:Comunicatul Agenției TASS –cuvântarea lui Molotov –a fost **reprodus de toată presa românească și este comentat favorabil**-ca o expresie a **absentei intențiilor agresive ale Moscovei asupra României** .

Ghigi vorbește despre **o stare de spirit "foarte contrariantă"** la români, provocată de **rechizițiile** de căruțe și mijloace de transport,de **lipsa brațelor de muncă** (din cauza mobilizărilor masive) de exorbitanta **creștere a prețurilor** de primă necesitate ,de recentele și ferocile **repreșiuni contra Gărzii de Fier**.

După un oarecare optimism, încet , încet **populația devine îngândurată** etc etc.

"O insinuantă propagandă filobolșevică , pătrunde cu succes sigur , în afară de țărani proprietari " (ibidem, doc.107,pag.75-76)

/Stalin speră ca Bulgaria și Ungaria să atace România,apoi el să pătrundă în Basarabia

10 nov.Budapesta .**Vinci către Ciano** : a avut o lungă convorbire cu **Stoilov** (ministrul Bulgariei la Bufapesta) , care s-a referit la **poziția URSS față de România**.

Stalin –explică Stoilov –încearcă să evite intrarea în război , în schimb vrea ca Bulgaria să atace România pentru Dobrogea , ca același lucru să-l facă Ungaria pentru Transilvania , și apoi să intre armata sovietică în Basarabia, așa cum a făcut în Polonia , fără multă vărsare de sânge .(Vol.II, doc.nr.178,pag.138)

/Germania a obținut de la Moscova promisiunea de a nu ataca România.

28 nov.Budapesta.**Vinci către Ciano** :Atașatul militar italian i-a comunicat următoarele știri obținute de la șeful M.St.M.maghiar :**Germania a obținut de la Moscova promisiunea de a nu ataca Basarabia și de a nu începe război în Balcani ,până ce România livrează mărfuri pentru Germania ,adică iarna/primăvara '39/'40** (Vol. II, doc.nr.374,pag.305)

27.)Intențiile Turciei față de situația din Balcani

(I documenti diplomatici,nona serie,Vol II, doc.nr.119, pag.84-85)

[LD:este foarte interesant de văzut **România prin ochii străinilor.Și mai interesante sunt soluțiile pe care ei le găsesc potrivite pentru rezolvarea chestiunilor letigioase** din Europa răsăriteană.Încerc ,de aceea ,să scriu o istorie nu numai cu argumente românești ,cum am făcut-o în cartea "România în vâltoarea ..." Iată un exemplu privind **soluțiile turcești privind "chestiunea românească"**]

6 nov.'39.Londra ,**Bastianini către Ciano**:A avut o lungă discuție cu ambasadorul Turciei la Londra , care i-a expus p.d.v. al țării sale , intențiile ei în zona balcanică ,**pentru a ține Europa Orientală departe de război**

/Intervenție "moderatoare" în Ungaria și Bulgaria și România

Pentru a reuși să asigure această pace – susținea diplomatul turc- erau necesare :

- a)**O intervenție moderatoare în Ungaria și Bulgaria pentru a le face să înțeleagă că României îi era imposibil să se lipsească ,actualmente ,de teritoriile atribuite ei ;**
- b)**O intervenție la București pentru a convinge pe români să facă largi concesii minorităților unghare și bulgare**

/Plebiscit postbelic pentru Basarabia

c)**O acțiune la Moscova , căreia să i se propună ca, după terminarea războiului,să se facă un plebiscit n Basarabia.**

28.)Reacții externe la demisia lui Argetoianu

(I documenti diplomatici , nona serie, vol.II,)

[LD:Indiferent de varianta ce s-ar avea în vedere ,contează realitatea:România este obiect (sau subiect) de presiune Restul ,sunt speculații .Diplomatice]

▫Demisia lui Argetoianu –cerută de anglo –francezi !

24 nov.București.**Capace către Ciano**:Actuala criză guvernamentală nu a dezorientat opinia publică românească **Demisia lui Argetoianu este pusă pe seama presiunilor franco-engleze ,** pentru a pune frână pretențiilor economice ale germanilor . (doc.nr 311)

▫Demisia lui Argetoianu –datorată presiunilor germane !

24 nov.Budapesta .**Vinci către Ciano** :Guvernul maghiar pune **demisia lui Argetoianu și ministrului Economiei Naționale** în legătură cu **prezența lui Clodius la București .** Exigențele germane ,faptul că Clodius a mai rămas la București ,demonstrează că **românii se cramponează de cererile germane**

Dacă, însă , portofoliul Externelor rămâne lui Gafencu , în politica externă românească nu se vor produce schimbări .(doc.nr.313)

Guvern Gh.Tătărescu ,24 nov.'39-3 iul.'40

Grigore Gafencu –reconfirmat la Externe- 24 nov.'39 -3 iul.'40

29.) Reacții externe față de guvernul Tătărescu

(I documenti diplomatici ,nona serie,vol II)

[LD : se poate afirma că eticheta de politica de "echilibristică" a României a fost frecvent folosită de adversarii ei,fiind transferată în limbajul internațional al marilor puteri și în istoriile lor, fie ei germani, italieni, sovietici, unguri.Cât privește aprecierea lui Capace privind politica internă, este superfluă și subiectivă.]

-Politica de "echilibristică" a României

25 nov.București.**Capace către Ciano:** Tătărescu este cunoscut pentru **abilitatea sa în a continua politica de echilibristică a României** .

Pe plan intern,cabinetul Tătărescu înseamnă **falimentul tentativei unui guvern de largă concentrare** .(doc. nr.327,p.270)

-Germania așteaptă precizări de politică externă

25.nov.Berlin.**Attolico către Ciano:**Schimbarea guvernului în România **anunțată în presa germană într-o notă scurtă , fără comentarii** .În cercurile politice **se știe că Tătărescu este francofil** .Aparent ,**Germania adoptă o poziție de așteptare** .Părerea ei va fi în funcție de programul extern pe care-l va anunța noul guvern

30.)Nov.'39.România în căutarea unor formule de neutralitate

(I documenti diplomatici ..., nona serie, vol II,)

[LD:9iulie 2006.Regret precumpănitorul apel la sursele diplomatice italiene,dar , cum am mai explicat deja, câtă vreme Italiei i s-a "rezervat" de către Hitler ca **sferă de influență zona mediteranian-balcanică** ;câtă vreme Italia a încercat – nu fără succese temporare –să construiască acel "**bloc al neutrilor**" ;câtă vreme statele mici din zonă –printre care și **România –au marșat spre această formulă**, mi -a părut firească ponderea pe care o acord filierei diplomatice italiene.

Mai este un **avantaj major** :aliată loială Germaniei ,este la curent cu toate mișcările Reich-ului și , și ,indirect ,cu intențiile proaspătului partener al lui Hitler,Stalin.

Mai există un **supliment de avantaj**:Italia și-a conservat un oarecare credit în statele democratice occidentale,care încă mai speră să o cointerezeze în formulele lor.

Am făcut această lungă digresiune ca să risipesc aparența ogindirii acestor luni din istoria României ,prin prismă italiană, ci să pătrund –**prin diplomații săi – în culisele diplomatice ale Europei** .Clar ?]

(9 nov.Carol II aderă la proiectul suveranilor Belgiei și Olandei

9 nov.București.**Capace către Ciano :** **Regele Carol II a aderat la inițiativa suveranilor Belgiei și Olandei** de unde se putea deduce **puternica dorință de pace a României** , intenția de a crea **un cert paralelism cu neutralitatea celor două state vestice** .(doc. nr.155, pag.120)

(21 nov. Proiectul României pentru "Blocul Balcanic"

21 nov. București. **Capace către Ciano** :Ambasadorul german **Fabricius** i-a comunicat strict confidențial și cu rugămintea de a nu face uz de numele său , **proiectul lui Gafencu privind constituirea Blocului Balcanic , în 5 puncte :**

1. Neutralitatea în conflictul actual.
2. Neutralitatea binevoitoare în caz că unul din statele componente ale blocului este atăcat de un stat vecin străin .
3. Colaborare economică și comercială
4. Retragerea trupelor de la frontiere , ca un prelude la totala normalizare
5. Consultarea miniștrilor de externe pentru acțiuni solidare în vederea apărării intereselor comune .

După informațiile deținute de Fabricius , **proiectul poate fi considerat eșuat , deoarece partenerii nu au răspuns , sau au mari rezerve .**

[LD: în aceeași zi, **discursul lui Csáky în Parlamentul maghiar , dur și violent, va produce reacții în lanț – vezi mai jos]**

()Apelul Reginei Elena către principesele suverane ale statelor neutre

27 nov. București. Regina Elena către Mussolini

*Apelul**, însoțit o scrisoare către Mussolini, urma să fie trimis principeselor suverane ale statelor neutre, în care să exprime dorința de pace a "*Doamnelor neliniștite*" de războiul în curs.

Apelul urma să fie trimis reginelor și principeselor din Belgia, Olanda, Iugoslavia, Bulgaria, Danemarca, Luxembourg, care, la rândul-le , să invoce mamele , soțiile , fiicele , **să ceară încetarea războiului, o conferință internațională și încheierea unei păci de lungă durată**

*Un fel de "*La paix des Dames* ", când reginele au determinat întreruperea războiului și încheiată Păcii de la Cambrai , 1529. (doc.nr.357, pag.290-292)

29 nov. Roma. Mussolini către regina Elena

În răspunsul la scrisoare, **Mussolini** a arătat că în circumstanțele actuale, cu experiența tratativelor recente, **nu pare a fi oportună inițiativa unui congres internațional pentru pace ,** și, în acest context, **apelul ei nu poate avea o urmare practică.** (Ibidem, doc.nr.383, pag.309)

31.) Franța: Proiectul "Confederației Central-Europene "

(*I documenti diplomatici ...*, nona serie, vol II,)

-Reparațiunea injustiției impuse Austriei, Cehoslovaciei și Poloniei

[LD: nu trebuie să pierd din vedere că eu scriu istoria României. După 60 de ani, nu trebuie să o scriu cu părtiniri sentimentale sau partizane. Și nu trebuie să mă feresc de argumentele care demonstrează **soarta rezervată micilor state în jocul de interese al marilor puteri.**

De împărțirea și reîmpărțirea "zonelor de influență" , considerate "naturale" sau "firește" .

Pentru că ceea ce avinzaja Franța nu era altceva decât cointeresarea (smulgerea) Italiei pentru un alt proiect decât cel german.

13 nov. Paris. **Guariglia către Ciano**: Răspunsul **președintelui Lebrun la mesajul belgo-olandez** pentru pace , conținea , pentru prima oară , specificarea că **Franța considera ca o condiție a păcii trainice , reparațiunea <injustiției impuse prin forță Austriei , Cehoslovaciei și Poloniei >.** Unii au considerat că , de această dată , englezii au preferat **să vorbească prin gura francezilor .**

De altfel, **Elie Bois** (considerat porta voce a lui Daladier) , comentase în "*Petite Parisien*" declarațiile lui Lebrun în sensul că **se dorea nu reconstituirea unei mici Polonii , a unei mici Cehoslovacii , și a altor mici state** ("eroare în tratatele din 1919" –comenta Guariglia) , ci **constituirea în Europa Centrală a unei confederații** în care **noua Polonie, noua Cehoslovacie, Ungarie , etc** [LD: **România nu era nominalizată, intra în "etc "**] să fie autonome

independente , cu problemele reglementate , **cu concursul marelui vecin Italia, a cărei preponderență naturală trebuia să fie recunoscută în această parte a Europei.** În acest sens, **Guariglia evoca o discuție avută cu Daladier** , în care acesta îi spusese că **erorile Versaillesului nu mai trebuiau repetate , creind mici națiuni care să constituie mereu pretexte de lupte între marile puteri .** (Ibidem, doc. nr 206, pag.159)

-Hartă-calendar germană cu zonele pe care Germania intenționa să le "rezolve"

28 nov.Roma.**Pavolini** (ministrul culturii populare) **către Attolico** (ambasador la Berlin.)
Îi semnaleză că ziarul "*Dépe^che* "din Paris a publicat (21 nov.)**o hartă a Europei** care a fost difuzată propagandistic în cursul războiului început .Harta cuprinde **zonele din diverse țări pe care Germania intenționează să le " rezolve "** , cu date și etape precise :
Austria (primăvara '38),Cehoslovacia (toamna'38) , Polonia (toamna'39) , Iugoslavia(primăvara'40), Ungaria,**România** și Bulgaria (primăvara'40) , Țările de Jos,Belgia,Elveția ,Franța (primăvara'41) , Ucraina (toamna('41)
Pavolini cerea ambasadorului să se intereseze dacă o atare hartă a fost difuzată , și să-i trimită câteva exemplare (doc. 364, pag.297-298)

32.)Modificarea Legii neutralității în SUA .

(Cf.*Relații internaționale în acte și documente* , pag.26 –28)

-Doar Anglia și aliații puteau beneficia de ridicarea embargoului

4 nov.'39.Washington.**Congresul american**, convocat în sesiune extraordinară , a adoptat propunerea lui **Roosevelt** de a modifica legea de neutralitate existentă, pentru a da posibilitate statelor beligerante să cumpere materiale de război din SUA.
În realitate,prin **blocada Angliei asupra coastelor europene ale Atlanticului** , doar **Anglia și aliații săi** puteau beneficia de ridicarea embargoului din SUA .

33.)Nov.'39.Noi tensiuni ungaro-române

(*I documenti diplomatici ...*, nona serie, vol II,)

-Arestări printre minoritarii unguri în România.

7 nov.Budapesta .**Vinci către Ciano**:Astăzi mi s-a relatat despre **arestările minoritarilor unguri în România** , care au provocat **noi tensiuni** în raporturile româno-maghiare .
NU este exclusă interferența(amestecul)germană. (doc.nr 126, pag.92)

-6 nov.Scrisoarea lui Horthy către Hitler

7nov. Budapesta .**Vinci către Ciano**:trimite copia unei **scrisori strict secrete ,trimise de Horthy** la la 6 noiembrie,pentru a cunoaște **problemele cu care se confruntă politica maghiară.**
P.S.Hitler nu mănâncă decât fructe și verdețuri.Cum a constatat că ,la Berlin ,fructele nu sunt bune,i-a promis că-i va trimite din Ungaria, scrisoarea a servit de "acompanient! pentru trimiterea fructelor.(Ibidem.doc.131, pag.97)

-21 nov.Discursul lui Csáky în Parlamentul maghiar

25 nov.Budapesta .**Vinci către Ciano**:Îi trimite discursul lui Csáky însoțit de câteva comentarii .
Discursul pune clar politica Ungariei pe baza independenței țării și a securității sale , ceea ce semnifică **<soluționarea pe cale militară a politicii externe și economice > și de apărare a populației ungare ce trăește în afara frontierelor .**

A vorbit despre Trianon., reafirmând **nedreptatea ce s-a făcut Ungariei.**

Încât **prima condiție** –pentru o eventuală colaborare în zonă- **trebuie să înceapă cu medierea unei revizuirii teritoriale .**

<Pacea armată >anunțată de Csáky ,pasagiile relative la Italia și la sprijinul dat , au fost viu

aclamate de Camera ungară.(doc.334, pag.274-275)

-Gafencu :consternat de duritatea discursului lui Csáky

25 nov.**Capace către Ciano**:Capace s-a întâlnit cu Gafencu (reconfirmat ministru de Externe). I-a spus că făuritorii politici de apropiere cu Ungaria sunt **consternați de duritatea cuvintelor lui Csáky**.În consecință, el a vorbit despre **suspendarea oricărei activități în această direcție** . **Va încerca să supravegheze presa pentru a nu adopta un ton prea agresiv anti-maghiar, și răspunsul României la discursul lui Csáky va fi unul moderat (doc.321, pag.267-**

34.)Blocul balcanico-danubian neagreat de guvernele Axei

-Reichul nu vede cu ochi buni o astfel de grupare

16 nov.București **Capace către Ciano**:în cercurile politice de aici începe să se răspândească impresia că **proiectul Blocului balcanico-danubian** , sub egida Italiei ,**nu a găsit aprobarea favorabilă a guvernului fascist** .

Această impresie are origina într-o **știre de origină germană** care afirmă că **Reichul nu vede cu ochi buni o asemenea grupare** , preferând , în schimb, încheierea unor pacte bilaterale și în acest sector. Pactul italo-grec și cel apropiat italo-turc, sunt confirmări ale acestei interpretări. (ibid.doc. nr.234, pag.188)

35.)28 nov.Gh.Tătăărăscu ,cuvântare radio-difuzată .

(Arh.MAE, Fond 71, vol 374, f.387 ; "Universul" , 30 nov.'39)

/Menținerea integrală și leală a neutralității României

[.....]

/Înlesnirea unei emigrări metodice a elementului evreesc nebăștinaș

/Egala îndreptățire în drepturi a minorităților

/Obținerea pentru românii din afara hotarelor a unui tratament identic cu acela pe care îl au minoritățile la noi "

32 b.)30 nov.'39.Gafencu, Expozeu în Comisia de politică externă a Parlamentului

[LD: introdu aici expozeul lui Gafencu]

36.) și diversele comentarii ulterioare

▀Expozeul lui Gafencu

("Porunca vremii " , an VIII, nr.1516,1 dec.'39)

/17 septembrie'39:România

-Cererea de refugiu în România a guvernului polonez

-Nota guvernului sovietic de intrare în Polonia

Legând noul expozeu de cuvântarea lui din 9 iunie ,Gafencu și-a propus să cerceteze situația României la **trei luni de la izbucnirea războiului** .

Amintind de **ultima mare cuvântare a lui Armand Călinescu** -care a argumentat rațiunile adoptării neutralității - el a explicat pe larg **momentul 17 septembrie**, când s-a primit ,concomitent:**Cererea guvernului Polonez** să se refugieze în România , și **Nota guvernului sovietic** de intrare în Polonia.

El a clarificat , pe de o parte, **împlinirea datoriei față de poporul polonez , vecin și prieten**, pe de altă parte , **fațade URSS ale cărei trupe ocupaseră tot hotarul nostru nordic între Nistru și Carpați**.

/Victor Antonescu:Politica externă a României a fost urmată de toate guvernele

Președinte al Comisiei pentru Afaceri Străine în Senat,fost ministru de externe în guvernul Tătăărăscu ('36 –'37) ,el a confirmat cele spuse de Gafencu :"**politica externă a României a fost urmată de toate guvernele [...] fiind însăși politica acestei țări** "

/Gafencu:politica externă a fost îmbrățișată de toți

[LD 11 iulie 2006.Marian Oprea (red-șef la "Lumea") retransmite la OTV serialul lui din iun.2004 ,având ca subiect Antonescu-Basrabia –Evreii Privesc-ascult episoadele , la care participă , cu intermitențe ,istoricul Dinu C.Giurescu,col."istoric" Stoenescu și evreul Wexler. Fiecare își susține tezele publicate fie în cărțile lor , fie ale altora.

Fiecare are documente (și argumente) pe măsura tezelor susținute .

Din când în când coboară cronologic în istoria interbelică , mai ales la anii '38-'40,peutru a găsi origini și continuități pe filioanele urmărite .

Cel mai insistent este **Wexler** în stabilirea premizelor holocaustului dinainte de Antonescu .

Stoenescu își susține teoriile lui privind istoria României ca o succesiune de "*lovituri de stat*" și regimuri dictatoriale.Enunțuri de genul :;"*clasa politică a fost distrusă de Carol* "; "*România nu a mai avut regim democratic din '30* "; "*Partidele politice au fost spulberate* "; "*Carol a suprimat Constituția din '23* " ;"*Antonescu a suprimat Constituția din '38* "; "*Politica externă a fost în derivă*"; Cu argumente punctuale , rupte din context.Cu abordări pornind de la "buricul"tezist susținut ,cu ignorarea nuanțelor , a explicațiilor .

Dinu Giurescu –singurul istoric autentic -cu greu ,încearcă să tempereze ,să facă precizări,să corecteze enunțurile diletante sau de rea credință ale amândurora .

Mă gândesc serios cât este de lacunară tocmai această perioadă.

Mi se întărește convingerea că istoria poate ambiționa doar la adevăruri parțiale ,nici într-un caz la acel adevăr "obiectiv" și ultim]

[LD:Admit că la caracterizarea politicii externe din perioadă, Gafencu avea dreptate: era politica țării .]

În finalul expozeului în fața parlamentarilor , Gafencu spunea :"**Politica pe care am încercat s-o lămurim pe scurt în fața Domniilor Voastre , nu este opera unui ministru sau a unui guvern.Toate guvernele au îmbrățișat-o** .

Toți consilierii regali ,de câte ori le-a fost adusă la cunoștință ,**i-au dat aprobarea** .

Ea poartă pecetea d-lui Președinte al Consiliului,[Tătăărăscu] cum a afirmat-o chiar ieri cu deosebită autoritate .

[LD: la 29 nov.'39.Tătăărăscu participă ,ca prim-ministru, la ședința sosolemnă la care prințul moștenitor Mihai (împlinind vârsta de 18 ani) este făcut senator

Dar poartă și pecetea d-lui Constantin Argetoianu și a lui Armand Călinescu "

37.)dec.'39.România :îngrijorări la granița cu Rusia Sovietică

(I documenti diplomatici...,nona serie, Vol,II,)

[LD:pentru luna decembrie '39,diplomația italiană atestă din partea României:

-Grija de a nu înrăutăți relațiile cu statele vecine ;

-O anume înclinație de acceptare , eventuală,a rezolvării litigiilor cu Bulgaria ,fără a provoca reacții în lanț cu ceilalți vecini ;

- Teama de pericolul de la Răsărit ,cu hotărârea de a apăra hotarul.
- O luare în considerare a interesului comun unagaro-român față de pericolul de la Răsărit, cu respingerea pretențiilor Ungariei la Transilvania ;
- Străduința de a-și asigura sprijinul Italiei în formarea "Blocului neutrilor" ,sau , în orice caz, în apărarea statelor din zonă.
- O echilibristică în a face față presiunilor economice germane ;

-Îngrijorarea românilor față de războiul ruso –finlandez .

1 dec.'39.București **Capace către Ciano**.: semnaleză via atenție,**interesul și neliniștea guvernanților și a cercurilor politice românești , față de evenimentele ruso-finlandeze** .
Presa are un ton reținut , pentru a nu provoca.
Românii se gândesc dacă, **după Finlanda , nu le va veni și rândul lor.**
(doc. nr.400, pag.319)

-În primăvară,Rusia va rezolva "problema Basarabiei"

5 dec.Budapesta .**Vinci către Ciano**:Ministrul de război al Ungariei este convins că efectiv **Ribbentrop a obținut de la Molotov să nu intervină în Basarabia** și să nu atace România, **cât aceasta va continua să furnizeze Germaniei** materialele convenite în tratat
Șeful serviciului de informații militare maghiar,i-a comunicat impresia sigură că ,**la începutul primăverii ,Rusia va rezolva problema Basarabiei <singură sau împreună cu germanii >**
(doc.nr.463, pag.362)

-Statele sud-americane cer excluderea URSS din Liga Națiunilor

5 dec.Geneva.**Bova Scopa către Ciano**:semnalează cererea Argentinei ca **URSS , în urma agresiunii contra Finlandei , să fie exclusă din Societatea Națiunilor** .
Telegrame similare au trimis și alte state sud-americane: Uruguay, Venezuela. ș.a
(doc.455, pag.357)

-"Izvestia" –articol –preludiu al pretențiilor URSS la adresa României

7 dec.București.**Capace către Ciano**:Semnalează un **articol apărut în "Izvestia"**care a stârnit o vie neliniște la București, fiind considerat **un preludiu al intențiilor URSS la adresa României.**
(doc.nr.507, pag.393)

-Anglia practică un joc duplicitar față de interesele românești

8 dec.Berlin.**Magistrati către Ciano**: A stat de vorbă cu **Weizsäcker** despre impresia cu care **Wilhelmstrasse** privește atmosfera creată la București ,după apariția articolului din "Izvestia"
El a explicat că **Germania privește cu interes evoluția acestei probleme**,dar este **și mai preocupată de activitatea Angliei în România** Anglia practică **o politică duplicitară** , cu evidente contraste: pe de o parte , pentru a **îngreuna aprovizionarea economică a Germaniei** , nu se dă în lături de la nimic;pe de altă parte ,nevrând să provoace Rusia ,se arată dispusă să ușureze statu-quo-ul actual, și **să evite conflictul ruso-român** , cu toate consecințele sale.
Acest joc poate deveni priculos.(doc. nr.521, pag.397-398)

-106-a sesiune a Ligii Națiunilor:fără sancțiuni contra Rusiei

("Porunca Vremii", an VIII, nr 1524 ,10 dec.'39)
9 dec.Geneva.Se deschidea sub președinția lui **Carton de Wiart** (reprezentantul Belgiei)
Președintele în funcțiune al Consiliului Ligii ,**Maisky(ministrul Rusiei la Londra) ,lipsea.**
Avenol oferise scaunul prezidențial multor țări , fiecare ,însă, a găsit pretexte potrivite pentru a refuza această "**deosebită onoare**" .
De la sesiune **lipseau importante puteri ale lumii:Italia,Germania,Rusia, Japonia ,Statele Unite**
Doar **Anglia și Franța mai încercau să dea oarece greutate și fast discuțiilor** .
La Geneva ,cuvântul "pace" se rostea în șoaptă.
Opinia publică internațională era curioasă dacă Liga va cere sancțiuni contra URSS pentru atăcarea Finlandei.

Semnificativă , **poziția Olandei** : a răspuns la convocare, dar considera că **Societatea Națiunilor nu avea autoritatea necesară pentru a dezlănțui o acțiune internațională importantă și eficace** . "Rador" informa că delegația Olandei se va împotrivi discutării conflictului fino-rus , și se va abține de la sancționarea statului desemnat ca agresor.

38)dec.'39.Relatii aparent "înghețate" Ungaria –România.

(I documenti diplomatici... nona serie, vol II...)

-Polemicile româno –maghiare continuă .

2. dec.Budapesta .**Vinci către Ciano**:trimite textul **Declarației de presă a lui Csáky** ,ca răspuns la recentul discurs al lui Gafencu (30 nov.) în care acesta afirmase **că Trianonul a fost un tratat drept**.(doc.nr 425, pag.337)

-Frica de bolevism temperează tonul belicos

[LD: probabil Ungaria nu uită ce-a pățit în 1919 cu revoluția bolșevică a lui Bella Khun. Între două "resentimente"- frica de bolșevism și pierderea Transilvaniei –Ungurii știu că nu-și vor realiza obiectivul decât cu voia marilor săi aliați : Germania și Italia.Deci trebuie să aibă răbdare și să aștepte semnalul de la Hitler și Mussolini.]

15 dec.Budapesta **Vinci către Ciano**:Csáky l-a invitat la o vânătoare(din partea regentului Horthy) la care va fi invitat și Ciano., ocazie cu care **se vor discuta problemele Ungariei ,mai ales în ce privea chestiunile teritoriale cu România.**

În legătură cu recente acorduri româno-germane ,Csáky a atras atenția că **Germania nu a dat României o garanție privind integritatea sa teritorială**(cum s-a vorbit în unele medii)

I-a furnizat doar diverse materiale de război(multe materiale poloneze și artilerie)**deși asigurase Ungaria că nu- va da arme specializate României** . (Canaris –șeful Oficiului de informații germane – care a stat câteva zile la Budapesta , i-a confirmat această realitate) **Ungurii sunt de acord să adopte un ton mai rezervat față de România,în caz că URSS va ataca Basarabia, deoarece pericolul bolșevic îi îndeamnă la prudență.**

(doc. nr.609 , pag.466-467)

-Ungurii nu mai au răbdare :vor Transilvania!

[LD:Câteva extrase din aceste documente le-am dat în '85 ,în"România în vâltoarea "... Pasajele cu bolșevicii mi s-au cenzurat, iar cele despre unguri mi s-au scos ca să nu-i supărăm Așa se făcea istoria.Documentul ce urmează este un lung raport în care diplomatul italian arată opiniile lui Csáky și a altor personalități maghiare în **problema Transilvaniei** , "chestiune crucială" atât a ungarilor însăși,cât și a **politicii ungare față de germani , italieni și sovietici** .

23 dec.Budapesta .**Vinci către Ciano**:opinia publică maghiară este **neliniștită și intemperată în problema iredentismului**.Preocupată și de pericolul rus,**așteaptă să se producă ceva nou în privința României.În cercurile militare** , nu se ascunde deloc **impaciența de a rezolva foarte curând problema transilvană** .În cazarmă, se desfășoară o **puternică propagandă contra României**.În cercurile guvernante s-a adoptat o poziție atentă și prudentă. **"În orice caz, în sufletul tuturor, Transilvania "** (doc. 709, pag.549-550)

-Armata ungară,periculos fnatizată,gata de intervenție în Transilvania

25 dec.Roma **Carboni** (șeful Serv, de Informații militare din Ministerul de război)**către Ciano**: A stat câteva zile la Budapesta și a discutat cu diverse personalități militare .

I-a fost ușor să constate că ,în acel moment,**Ungaria se pregătea febril pentru a susține și prepara , din p.d.v.militar, pentru apropiata primăvară,obiectivul Transilvania.**

-Armata maghiară pe Carpați =oprirea definitivă a înaintării rusești.

[LD:sigur, lucrurile nu s-au întâmplat aidoma.Dar atitudinea Ungariei nu este prezentată de România (despre care se spunea că provoacă,că împușcă ,că persecută pe minoritari !)ci de aliații săi firești,care vor impune României Dictatul de la Viena din august'40 .

Se poate trage din aceste episoade vreo învățătură pentru istorie privind profilul moral al celor două națiuni ?În defavoarea României?!

Poate sfârșitul războiului ,cu "eliberarea" Ungariei de trupele româno –sovietice , cu tragicul sfârșit , pentru ambele state mici , de a ajunge în plasa ocupației și dominației bolșevice !]

Carboni:Ministrul de Război maghiar a ținut să-i precizeze că **obiectivul Transilvania va ajuta ,direct , și Italia**, deoarece, <**armata maghiară pe Carpați semnifică oprirea definitivă a înaintării rusești în Balcani**.>

Carboni semnala:" Cercurile militare mi se par **periculos fanatizate de ideea acestei campanii de redeşptare națională**, campanie ce este **apreciată ușoară și de realizare sigură**."

După părerea sa, **motivul intervenției maghiare în România va fi dat de atacul rus asupra Basarabiei,atac ce–spun ungurii- nu se va limita ,desigur,la granițele Basarabiei "**

-Ungaria scotează pe ajutor german și italian.

Carboni:Recucerirea Transilvaniei , pe care Statul Major ungar o consideră ca o operație cu caracter "preponderent logistic", se va derula rapid, și **va avea un mare avantaj pentru Germania** ,acela de a-i asigura **continuarea livrării unei mari părți de furnituri** pe care ea azi le obține de la România.

Dificultatea militară pentru Ungaria ar fi numai **dacă Rușii se întind și peste Carpați**, dar , în acest caz, **Ungaria contează pe ajutorul Italiei**.(doc.nr. 715, pag.552-554)

39.)dec.39.Relatiile româno italiene : între promisiuni și realitate

(I documenti diplomatici..., nona serie, vol II ; Galeazzo Ciano,*Journal politique*)

-Italia se retrage în afara inițiativelor de "bloc al nutrilor " în Balcani

[LD Într-o formă diplomatică,deci ambiguă ,după trei luni de mesaje,iluzii și promisiuni Italia pare că abandonează proiectul "**blocului balcanic**"

7 dec.Roma.Ciano către Capace

Ministrul român la Roma l-a întrebat dacă a survenit vreo schimbare în intențiile Italiei față de "blocul neutrilor" .Ciano i-a răspuns că **Italia continuă să aibă un deosebit interes pentru pacea din zonă**.

Ea rămâne însă în afara conversațiilor relative la "bloc" ,și nu intenționează să participe su **să ia inițiative** .(doc. nr 510, pag.393-394)

8 dec.'39.Sofia.Talamo către Ciano

(Ibidem, padoc.524, p.400)

Dintr-o discuție cu dir.general al presei bulgare , a aflat din sursă românească sigiră , cărecenta criză guvernamentală română a fost determinată de faptul că **Argetoianu era dispus să cedeze Basarabia** ,pentru a **salva România de la război și dezmembrare** .

CAROL AR FI DECLARAT CĂ ESTE FOARTE GREU SĂ JUSTIFICE ÎN FAȚA POPORULUI O ASEMENEA EVENTUALITATE , MAI ALES CĂ **ACELEAȘI EXPLICAȚII POT FI INVOCATE ȘI DESPRE CESIUNILE TERITORIALE SPRE UNGARIA ȘI BULGARIA** .

...Ciano evită să-și ia vreun angajament în favoarea României

(Cf. G.Ciano,Jurnal ,pag.188)

23 decembrie.Roma.**Victor Antonescu-Ciano**.

Are loc o lungă întrevedere între șeful diplomației italiene ,**Cianoși Antonescu**,trimis extraordinar al regelui Carol.Antonescu a avut ca misiune să tatoneze **atitudinea Italiei în caz că Rusia ar fi atacat frontiera română**.

În răspunsul său – notează Ciano în Jurnal –el **a insistat asupra antibolșevismului său ,dar a evitat să-și ia vreun angajament** ,dorind să-și asigure cea mai mare libertate de acțiune.

Românii au solicitat ca **Italia să consilieze Ungaria să evite să se înțeleagă , pe la spatele României, pentru un acord cu Rusia** .Ciano a replicat că **acest lucru ar fi fost posibil**,dar "rezervele" lui Csáky nu lăsau prea multă speranță.

-Mussolini promite ajutor în caz de atac sovietic

26 dec.Roma.**Ciano –Mussolini**

Ciano a vorbit lui Mussolini despre România.Acesta a fost de acord să se facă un demers la unghiuri , în sensul cerut de Antonescu, declarând ,în același timp,că, **în caz că Rusia atacă România ,să se furnizeze acesteia un ajutor militar asemănător cu cel acordat lui Franco.**

Comunicându-i acest rezultat ,**Victor Antonescu s-a declarat satisfăcut .**

(Cf. G.Ciano , pag.189)

40.)Ghigi:Tătărescu și Gafencu despre situația României

(I documenti diplomatici... nona serie, vol II, doc. 733 , pag.565-568)

27 dec.'39.**Ghigi către Ciano.**

[LD:După o lungă absență,în care i-a ținut locul Capace,**Ghigi se întoarce la București .**

Se întâlnește cu Tătărescu și Gafencu și întocmește un Raport detaliat cu opiniile celor doi .

Mici fragmente din acest Raport le-am dat în cartea "România ... "

Acum mă voi ocupa foarte mult de acest document care prefigurează deslegările tragice din vara anului 1940]

-Scopul real al Rusiei:bolșevizarea întregului sector danubiano-pontic.

1)Rusia (după părerea celor doi) se pregătește să invadeze în scurtă vreme România, cu intenția **nu atât dea recuceri Basarabia (de care nu are nevoie) ci cu scopul real de a submina și bolșeviza întregul sector danubiano-pontic .**

România va face tot ce-i stă în putere ,cu propriile sale forțe materiale și militare ,fără să conteze pe alte ajutoare materiale și militare , să-și asigure frontiera ,cu condiția de a avea asigurată pacea la celelate frontiere și de a putea conta pe ajutorul moral al Italiei .

În această viziune, **guvernul român a abandonat ideea blocului balcanic avansat înainte , și dorește (după îndemnul expres al Italiei ,din discursul lui Ciano) să-și îmbunătățească raporturile cu statele vecine , fiind dispusă să primească directive și sfaturi.**

-Problema minorității maghiare din România

2.)Dacă guvernul maghiar persistă totuși în poziția sa intransigentă și de intemperanță, împiedicând bunele intenții ale guvernului român , **era de dorit să se ajungă la o cordială colaborare cu minoritatea maghiară din Transilvania .**

-Tătărescu :Guvernul român a reușit să stabilească raporturi utile și practice cu contele Banfy , dr Sasz și alți conducători recunoscuți ai minorității respective, dar guvernul de la Budapesta continuă să dea ajutorul său contelui Bethlen (vărul lui Ștefan Bethlen) , exponent al tendințelor intransigente , punând astfel pe șefii tendințelor colaboratiste într-o poziție foarte delicată.

Gafencu : s-a limitat să afirme că conducătorii maghiari nu au mai formulat revendicări specifice drepturilor lor , ci vor recucieria Transilvaniei , în vechile frontiere , în numele drepturilor la Coroana Sfântului Ștefan.

-Problema teritorială :România nu va ceda din teritoriul său.

Tătărescu:este hotărât și explicit exclude posibilitatea unor concesi (mai ales din partea teritoriilor secuești situate în inima României) ,românii fiind în mare majoritate față de maghiari, în toată Transilvania.

-Intervenție moderatoare și conciliatoare a Italiei

Atât **Tătărescu** cât și **Gafencu** sunt de acord când **afirmă că o înțelegere cu Ungaria se prezintă extrem de dificilă.**și e greu să fie realizată direct ,între cele două țări.,din cauza rele

voințe a guvernului de la Budapesta .

În acest sens, **ei speră în intervenția moderatoare și conciliatoare a Italiei** ,România fiind dispusă să examineze cu spirit moderat propunerile , în spirit de echitate și dreptate

-Acord cu Bulgaria , cu sacrificiul teritorial al României

3.)Un acord cu Bulgaria ar fi, în schimb, mai posibil de mediat ,cu sacrificiul teritorial din partea României a unor teritorii ce nu sunt locuite , preponderent ,de români.

Anglia și Franța se bazează evident –după părerea românilor –pe asigurările primite la Sofia , **insistând pentru realizarea unui asemenea acord** care să asigure României pace la frontiera meridională.**Atât Tătărescu cât și Gafencu** i-au explicat deci că, în anumite circumstanțe, **România este gata să facă un sacrificiu teritorial față de Bulgaria.**

-România dorește să-și păstreze neutralitatea

România dorește să-și mențină neutralitatea și să continue să-și îndeplinească lea obligațiile sale economice față de Germania.

În acest scop,Gafencu subliniază că **Germania ar avea interes în conservarea integrității teritoriale a României și în evitarea unei agresiuni sovietice .**

Dar n-a ascuns faptul că **guvernul german poate să nu fie în stare să se opună intențiilor sovietice .**

-E foarte greu să precizezi poziția României

Ghigi conchide în Raportul său că **este destul de greu – în curgătoarea și schimbătoarea elocvență românească – să se precizeze poziția României**

Un lucru este sigur : că **în acest moment, privirile guvernului român se îndreaptă spre Italia , singura putere care îi atribuie posibilitatea de a asigura pacea balcanică** și, mai presus de toate ,să determine , preliminar , o destindere în aceste țări .

-Dacă nu Italia, atunci vor apela la Anglia și Franța

Ghigi:Conducătorii României gândesc că **supremul pericol pentru aceste țări este presiunea sovietică.** Este de presupus ca probabil, că ,dacă guvernul român vede că nu reușește să-și asigure spatele cu o **"pace balcanică sub protecție italiană"** , **gândește la posibilitatea –încă deloc abandonată –de a cere un ajutor direct pe care să-l furnizeze Franța și Anglia** , ținând cont de ceea ce ar însemna un conflict generalizat .

[LD Ghigi termină Raportul cu o serie de **vagi și întortochiate aprecieri la politica de echilibristică a României**]

41.)Ciano reconfirmă asigurările italiene față de România.

(I documenti diplomatici, nona serie, Vol II, doc 764, pag .589)

-Italia este gata să dea sfatul și ajutorul său .

30 dec.'39.Roma .**Ciano către Ghigi** : Reconfirmă interesul Italiei față de Balcani (ca în recentu-i discurs) .Italia vede cu mare simpatie orice manifestare a voinței țărilor danubiene-balcanice pentru a-și rezolva amical chestiunile dintre ele, și **este gata să dea pentru aceasta sfatul și ajutorul său .**

-În raporturile cu Ungaria , România să dea dovadă de bunăvoință

Pentru raporturile mai particulare româno –maghiare ,Ciano i-a spus lui Victor Antonescu că este dispus să vorbească cu Budapesta , recomandându-i moderație și spirit conciliator.

Pentru aceasta , **și România va trebui să dea dovadă de bunăvoință.**

-Dacă Rusia atacă România,Italia o va ajuta

I-a mai spus lui Antonescu că , **în caz că Rusia ar ataca România ,și aceasta ar opune**

**rezistență armată, Italia nu ar lipsi (întârzia) să-i dea asistența sa cu orice mijloace
posibile .**
